

GÖTEBORGS UNIVERSITET
LITTERATUR, IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Då blevo alla psalmer bleka

En präst och hans psalmval

And They Were All Pale Hymns

A Priest And His Choice of Hymns

Anita Åsberg

Termin: vt 2011

Kurs: RKT145 , 15 hp

Nivå: Kandidatuppsats

Handledare: Bo Claesson

Innehållsförteckning	1
1.Inledning	3
<i>Då blevo alla psalmer bleka</i>	2
1.1 Syfte	4
1.2 Frågeställning	4
1.3 Metod	4
1.4 Struktur	5
1.5 Prästens bakgrund	6
1.6 Avgränsning	6
2. Musik och teologi, musikteologi och psalmer – en bakgrund.	8
3.Psalmer och prästens teologi	20
3:1 10 i topplistan	22
3:2 Prästens 4 i topplista.....	24
3:3 Varför – Varför inte?.....	27
3:3:1 Gud, Jesus och Anden.....	28
3:3:2 Nattvard.....	30
3:3:3 Att leva av tro- stillhet och meditation.....	30
3:3:4 Skuld och förlåtelse.....	31
3:3:5 Tillsammans i världen.....	33
4.Psalmsval vid gudstjänst och mässa	36
4:1 Psalmval vid dop	39
4:2 Psalmval vid vigsel	39
4:3 Psalmval vid begravning	40
5.Slutsats	41
6.Slutsats	43
7.Sammanfattning	44
Bilagor: Psalmtabell 1.....	45
Psalmtabell 2.....	46
Frekvenstabell.....	47
Litteraturförteckning	48

Då blevo alla psalmer bleka
och alla böner hopplöst tomma
och all vår gudstjänst död och stel. . .
Vi är alla snälla barn som leka
med vackra skrudar, fraser fromma.
Gud vämjes vid vårt strängospel.

Den dag då Han som allt förvandlar
steg in i våra fromma skaror
med hårda krav och öppen famn,
då sågo vi: Blott den som handlar
i Kristi kraft och trotsar faror
har rätt att bära Kristi namn.

Det är ej nog att blott begrunda
i salig stämning Kristi lära,
inunder dunkla kyrkvalv hörd.
Guds budskap säger annorlunda.
Vi måste ut och villigt bära
i vardagsgärning vittnesbörd.

Snål är vår fromhets matta låga
vår vardag utan segerhuva
och utan kraft vår trötta tro.
Bliv när oss i vår oförmåga,
o Gud, och låt Din andes duva
i våra hjärtan bygga bo!

Ur Stormen och trädet

Nils Bolander

1902-1959, biskop i Lund
författare, lyriker, hymnolog
ursprunglig text till sv.ps.562
i 1986 års psalmbok

1.Inledning

Två personer har utan att de vet om det gett mig redskap som hjälpt mig hålla ordning och skapa stadga på två helt olika områden. Den ena personen är min pappa och den andra är min första orgelpedagog. Och de har använt sig av samma redskap.

Under min uppväxt såg jag alltid pappa föra bildagbok över bensininköp och körda mil. Detta gjorde djupt intryck på mig så som ägare och förare av min egen bil har jag tagit efter detta mönster. Det är rutiner som ger stadga åt ekonomin och en känsla av att ha överblick över bilkörandets omkostnader.

När jag sedan fick undervisning av min första orgelpedagog, som var den som uppmuntrade mig att börja spela orgel, påverkade hon mig på ett sätt som hon säkert inte vet om. Jag tänker då inte på hennes undervisning i orgelspel som var mycket bra. Vad som också påverkat mig på ett bestående sätt är att hon förde dagbok över vilka psalmer och orgelstycken som spelades på orgeln i kyrkan där hon tjänstgjorde. Detta tilltalade mig för det verkade vara ett bra sätt att hålla ordning på de uppgifter hon skulle utföra.

När jag fick egen tjänst som kantor började jag också föra orgeldagbok. De uppgifter jag antecknade var förstas psalmer och postludier men även namn på tjänstgörande präst, dopbarn, vigselpar och avlidna som begravdes i kyrkorna där jag arbetade.

Under de senaste sexton åren har jag arbetat ihop med samma präst. Vi har haft stort utbyte av varandra som arbetskamrater och det har berikat oss båda. I goda stunder har vi inspirerat varandra, i svåra stunder har det varit en styrka att känna att vi arbetat åt samma håll.

Av från början fyra församlingar med var sin kyrka har det blivit en församling med fyra kyrkor. I var och en av dessa kyrkor har det funnits en orgeldagbok.

Orgeldagböckerna dokumenterar olika prästers psalmval men här fokuserar jag på den långa obrutna tid som jag som kantor och prästen ifråga arbetat tillsammans. Under många år har jag tänkt mycket på att göra något av mina anteckningar i dessa orgeldagböcker.

1:1 Syfte

Jag skall undersöka psalmernas betydelse för teologin i relationen mellan en präst och hans psalmval i gudstjänsten under sexton år. Tanken att undersöka detta har grott i mig under många år. Upprinnelsen till det är orgeldagböckerna jag fört och att prästen ifråga och jag haft en så lång tjänstgöring tillsammans. Många gånger under årens lopp har jag när jag antecknat i dagböckerna funderat över detta.

1:2 Frågeställning

Hur påverkar psalmvalet prästens teologi och hur påverkar prästens egen teologiska grundsyn valet av psalmer?

1:3 Metod

Jag skriver av alla psalmer från de fyra orgeldagböcker jag fört på ett stort ark som jag rutat. Lika många rutor som det finns psalmer i psalmböckerna som använts. Jag skriver upp varje psalmnummer i rätt ruta. Sedan markerar jag med ett streck vid aktuellt psalmnummer för var gång psalmen förekommer vid en gudstjänst. När detta är gjort får jag en överblick över vilka psalmer som förekommit och inte. Jag ser också hur många gånger enskilda psalmer förekommit och vilka psalmer som inte förekommit alls inom särskilda ämnesområden. Uppgifterna överförs till tabellblad för att tillföras uppsatsen som bilaga.

Efter det går jag igenom orgeldagböckerna en gång till för att skilja ut psalmer vid förrättningar, vilka till allra största delen valts av de berörda, från psalmer vid gudstjänster och mässor som valts av prästen. I tabellbladet har jag för varje psalm som förekommit skrivit med mindre stil antalet gånger den förekommer. De psalmer som förekommit vid förrättningar subtraherar jag sedan från det totala antalet. På detta sätt skiljer jag förrättningspsalmer från gudstjänst- och mässpsalmer. Jag konstaterar via det tematiskt

ordnade psalmregistret i 1986 års psalmbok vilka psalmer som använts och inte och ställer i en kvalitativ djupintervju varförfrågor om detta till prästen. En psalm används och en annan inte på samma tema, vad beror det på? Varför är det så? Frågorna jag ställer är grundade i psalmunderlaget som tagits fram .

Systematiseringen av psalmerna i det insamlade materialet ger underlag för frågeställningar om prästens teologiska inställning och psalmvalsprocessen men ger även information om vilka psalmer som starkast finns i människors medvetande. I intervjun, som genomförs i prästens tjänsterum i församlingshemmet på orten, vill jag undersöka om jag kan finna belägg för uppsatsens frågeställning och syfte. Tolkningen av materialet sker både under intervjun och efter. Den kvalitativa metoden lämpar sig väl här då jag undersöker ett kontextualiserat fenomen. Forskningsintervjun är en konstruktiv process som omfattar bägge parter och en verksamhet där resultatet bestäms av den unika relationen mellan två människor. Att ha ett teoretiskt grepp om intervjuämnet och om den kunskap som produceras är en förutsättning för intervjun. Hela intervjuerna redovisas som bilagor i form av två CD-skivor.

Jag sammanfattar intervjuerna genom att skriva ner dem för hand och sedan föra över dem till ett dokument i datorn varefter jag redigerar texten och sätter upp delarna under olika rubriker. Sedan sätter jag in dessa delar i uppsatsens synopsis och bygger på med resonemang, citat och litteraturhänvisningar.

1.4 Struktur

Syftet med uppsatsen är att undersöka psalmernas betydelse för teologin i relation mellan en präst och hans psalmval i gudstjänsten under sexton år. Frågeställningen är hur psalmvalet påverkar prästens teologi och hur hans egen teologiska grundsyn påverkar valet av psalmer. För att undersöka detta använder jag en empirisk metod där jag gör en genomgång av mitt eget material, min egen bokföring under mina år som kyrkomusiker. I bokföringen finns information som jag har plockat fram genom att bearbeta materialet på olika sätt. För att fortsätta undersökningen har jag gjort en tvådelad djupintervju med prästen, som fokuserar på frågeställningar som rör prästens teologiska grundsyn och hans psalmval, baserat på mitt eget material i orgeldagböckerna. Därefter ger jag en kort beskrivning av prästens bakgrund och ramarna för avgränsningen. I kapitel två ges en musikhistorisk, teologisk och musikteologisk bakgrund till musik och sång i kyrkan. I kapitel tre behandlas prästens teologi, 10 i topplistan,

prästens 4 i topplista samt varför och varförintefrågor i anknytning till psalmval under specifika teman i psalmregistret. Det fjärde kapitlet behandlar psalmval vid gudstjänst, mässa, dop, vigsel och begravning under rubrikerna *psalmens betydelse i gudstjänsten, psalmerna och prästen, psalmerna och hantverket inför gudstjänsten* samt *varför den här psalmen men inte den där?* Slutdiskussionen kommer i kapitel fem följd av slutsats och sammanfattning i kapitel sex och sju. Slutligen kommer litteraturförteckning och bilagor.

1.5 Prästens bakgrund

Prästen växte upp i en medelstor stad som enda barn i en familj där pappa var anställd vid SJ och mamma arbetade med delikatesser och livsmedel på Domus. Han hade ingen specifikt kristen uppväxt. I samband med konfirmationen kom han med i ungdomsgrupper inom kyrkan och fortsatte där. Så småningom lotsades han in på vägen att läsa till präst. Under studieåren var han aktiv i Kristna Gymnasistförbundet.

Han studerade teologi i Uppsala och formades av lärare som prästen, författaren och psalmdiktaren Olov Hartman(1906-1982). Hans Hof(1922-2011), mystikern och grundaren av Rättviks meditationscentrum, och Hjalmar Sundén(1908-1993), religionspsykologen, var två andra av de lärare som formade prästen under studietiden. Ytterligare inspirationskällor och förebilder då och nu är Paul Tillich(1886-1965), Reinhold Niebuhr(1892-1971), Dietrich Bonhoeffer(1906-1945), Jürgen Moltmann(1926), Dorothee Sölle(1929-2003), Gustaf Wingren(1910-2000) och Owe Wikström(1945).

Med utgångspunkt i sin referensram och det som prästen kallar sitt utifrånperspektiv, som jag behandlar senare i texten, formas och inspireras prästen vidare av de ovan nämnda lärarna och teologerna. Hos dem finns uppfattningar i deras olika teologiska inriktningar som ger prästen inspiration att bygga vidare på det fundament han har.

Som 25-åring prästvigdes han för Visby stift 1972 och har sedan haft tjänster i ytterligare fem stift. Han har tjänstgjort i Arboga i Västerås stift, i Gamleby i Linköpings stift, i Gnesta i Strängnäs stift, på flera orter i Stockholms stift och tjänstgör sedan 1994 i Norra Vings pastorat i Skara stift. Norra Vings pastorat har i en pastoratsreglering blivit Axvalls församling i Skara pastorat. Han ser på sin prästgärning så att han inte har belastningen av att vara prästbarn. Han tycker att han har ett utifrånperspektiv på kyrkans värld.

Till hans intressen hör lyrik och bland annat musik, musikteknik och skriva egna visor eller

melodisätta lyrik. I den lantliga miljö där han bor tillsammans med sin fru ingår två hundar, tre katter, och ett antal får.

Hur man har ett utifrånperspektiv på kyrkans värld när man är en del av den kan låta märkligt. Snarare är det kanske så att en uppväxt som inte är specifikt kristen ger ett annat perspektiv på både utbildningen till präst, och att arbeta i kyrkans värld, än om man är uppvuxen i ett prästhem. Referensramen är den från den egna bakgrunden vilket gör att den i jämförelse med präster uppvuxna i prästhem är annorlunda. Att som blivande präst vara uppvuxen i ett prästhem i en kristen kontext där man får med sig kristna grundvärderingar, gudstjänstliv och kanske även suger åt sig mycket av föräldrarnas åsikter i trosfrågor gör att man skolas in i ett sammanhang där fåran för ett framtida yrkesval är upplöjd. Kanske har man också tillägnat sig uppfattningar som inte upplevs som genomreflekterade utan mer som om man tagit på sig någon annans överrock. Kommer man från en bakgrund utan detta bagage kan det vara så att man reflekterar mer självständigt över grundvärderingar och andras åsikter i trosfrågor eftersom de inte är en del av den egna bakgrunden. Har man olika bakgrund kan man också komma fram till olika ställningstaganden i många frågor. Här tror jag det är så att bakgrunden för prästen ifråga påverkar hans egen teologiska grundsyn. Det viktigaste blir att se varje människa som han möter, en antropologiskt färgad grundsyn, men även se Gud i den människan, en kristologiskt färgad grundsyn. Tonvikten ligger här, snarare än i en överbyggnad som betonar institutioner före det levande mötet.

1.6 Avgränsning

Materialet från orgeldagböckerna som förts sedan 1993 omfattar gudstjänster i fyra kyrkor i tidigare Norra Vings pastorat, nuvarande Axvalls församling i Skara pastorat.

Orgeldagböckerna har hört ihop med var sin orgel. I böckerna har jag antecknat år, datum, klockslag för gudstjänsten, tjänstgörande präst, psalmer, liturgiska sånger samt postludier. I övrigt har jag också antecknat solister som medverkat i gudstjänster, dopbarns namn, namn på par som sammanvigts, namn på de som begravts samt namn på samarbetspartners, tex. begravningsentreprenörer och musikmedverkande med egna program.

Som tjänsteinnehavande kantor har jag inte skrivit mitt namn. Det har däremot vikarierande musiker gjort. Ibland har inte vikarien fyllt i dagboken och ibland är uppgifterna bristfälliga. Detta har delvis påverkat mig i avgränsningen av materialet.

Den främsta avgränsningen är den till prästens och min gemensamma tjänstgöring 1994-2010.

Sedan har jag använt de anteckningar där det klart framgår att vi tjänstgjort tillsammans. Jag har även använt mig av de anteckningar vikarier gjort ifall de har angett prästen ifråga som tjänstgörande. Denna urvalsprocess kan medföra att psalmer som prästen ifråga använt sig av inte kommer med om det inte framgår klart i orgeldagboken att det är han som tjänstgjort vid gudstjänsten.

Så här har jag gjort för att vara helt säker på att psalmvalet är specifikt för den här prästen.

2 Musik och teologi, musikteologi och psalmer – en bakgrund

Denna bakgrund till sången och musikens framväxt inom kyrkan har delats upp på en kronologisk axel där de olika århundradena har markerats. Framväxten av det musikteologiska fältets olika ideriktningar följer ungefärligen denna tidsaxel. Som bakgrund till psalmer och psalmsång idag blir detta en omfattande genomgång, men med tanke på att vår svenska psalmbok har ett tidsspänn från Ambrosius 300-tal till nykomponerade psalmer från 2003 är det förståeligt.

Antiken - musik i största allmänhet

I äldre tider fanns vissa grundstenar i all bildning. Man såg på teologi och musik som vetenskap och förutsatte att både musiker och teologer var väl hemmastadda i dessa discipliner. Med denna botten är det klart att musikteologi handlar om musik i största allmänhet och begränsas alltså inte till enbart kyrkomusik. ”Musikens roll för tron och gudsrelationen består inte i att det eventuellt skulle finnas någon särskild sakral musik utan i det faktum att musiken är en grundläggande del av Guds skaparverk”.¹

I bibeln är sång och musik en självklar del av det liv människorna lever. På sätt och viss är sången en del av talet. När någonting extra viktigt ska meddelas görs det ofta i sångens form. I antikens värld anser man att den jordiska musiken återspeglar den harmoni som finns i sfärerna. Regelbundenhet och talmystik har betydelse även för musiken. Senare kommer andra tänkare som anser att musiken är bärare av egna lagar och att den kan studeras utan att

1. Tobin, Henrik, 1996, s. 25

blanda in fysik eller matematik. Den sång som förekommer i kyrkan hämtar dock sin inspiration från synagogans musik och inte den antika kulturen.

Medeltiden 500- ca1520

Kyrkofäderna

Hos kyrkofäderna ligger musikens storhet i skaparens hand . Under antiken hävdade pythagoréerna musikens kosmiska uppbyggnad efter talförhållanden och talmystik Augustinus tillför att denna storhet inte är självständig utan vilar i skaparens hand. Man öppnar sig också för musikens sinnliga effekt. Augustinus beskriver hur han rörs till tårar och ”/...hur känslans fromhet svämmar över/...2 när han hör hymnsång för första gången. Men ... ”/...Augustinus ser i en sådan känsloupplevelse en fara i det att melodins sötma kan dra uppmärksamheten bort från innehållet i texten”.3

Augustinus ser det sinnliga och det andliga med dess effekter som två sidor av samma mynt och ser sig manad ”/...att godta bruket att sjunga i kyrkan.../”4.

Musik – en vetenskap

I första hand är musiken en vetenskap för medeltidens teoretiker. Det får till följd att den praktiska utövningen underordnas den teoretiska reflektionen. Urbilden för harmoni under medeltiden är universums perfekta ordning där musikerns blick är vänd mot Gud och skapelsen. Det egna jaget och åhöraren är inte viktiga.

Senare säger Gregorius att musiken ska vara ett redskap i evangelisationens tjänst och inte ”en fritt svävande konst”5.

Mot en ny världsbild

Så småningom går man ifrån den enhetliga världsbilden med bibelordet som enda auktoritet för en uppdelning mellan himmel och jord som medför en ökad spänning mellan de olika planen. Konsten kommer att präglas av, ”i allt större utsträckning av framställandet av det mänskliga utan någon förbindelse med det gudomliga”. 6

Uppfattningarna om musiken i gudstjänsten förändras också när det blir förändringar i idéernas värld.

2. Tobin, Henrik, 1996, s. 39

3. Ibid., s. 39

4. Ibid., s. 40

5. Ibid., s. 43

6. Ibid., s. 46

15(ca21)00-talet

Musik som gudomlig återspeglning eller mänskligt uttryck får återverkningar under reformationstiden och 1600-talet. Reformatorernas uppfattning om musik skiljer sig åt. Zwingli menar att all musik är värdsilig under Guds herravälde.

Calvin menar att musiken under vissa förutsättningar kan vara ett verksamt medel i gudstjänsten.

Luther

All musik är teologiskt relevant säger Luther. Det handlar om konst som är trogen sitt uppdrag och sitt ursprung. För Luther har musiken ett starkt släktskap med evangeliet för det är också en del av Guds skapade verk.

Luther menar att musikens väsen och ursprung är gudomligt. Det fanns med från första början. Musik är en av vetenskaperna och är också ordning för Luther. Odlingen av all musik är en Guds tjänst, ett återskapande. Men för Luther är praktiken dvs. sången och spelet viktigt. Musiken är ”tillämpad konst och inget teoretiserande”⁷. Att sammanfoga text och musik är en grannliga uppgift för Luther. Man ansåg också att musikens väsen kunde och hade till uppgift att kommunicera. Genom detta nya sätt att se på musikens praktiska aspekter bröt man upp från den gamla musikteorin. Genom att man musicerar blir man enligt Luther mottaglig för Ordet. Han menar också att musiken är till hjälp vid inläring och det man lär sig stannar längre kvar i minnet. I Luthers musikteologi ser man på musiken som en ursprunglig skapelsegåva i evangeliets tjänst. Konsten drar in människan i gudstjänsten. En sammanhållen världsbild markeras hos Luther. Han menar att tron tar sig yttre former i de uttryck som finns i gudstjänsten. En av grundstenarna för en teolog enligt Luther är musikalisk och konstnärlig insikt. ” Man skall inte förordna ynglingar till predikoämbetet om de inte i skolan har väl tränats och övats i musiken”⁸.

Glädjen föds i mötet med evangeliet och reaktionen hos människan blir enligt Luther lovprisning. En reaktion på Guds handlande och en grundsten i relationen Gud – människa. Härav följer att ett kännetecken på en kristen kyrka är sång och musik i lovprisningen. Hos Luther finns också en strävan att ständigt söka nya vägar för evangeliet att nå folket. Detta leder till bra grogrund för fortsatt rik kyrkomusikalisk odling som varje människa kan ta del

7. Tobin, Henrik, 1996, s. 55

8. Ibid., s. 61

av. Det går att läsa ut att man kan argumentera för musikens användande i det kristna livet på tre olika sätt: att lovprisa, använda sig av musikens terapeutiska makt och även använda sig av musiken i ett pedagogiskt syfte. ”Näst teologin ger jag musiken den främsta platsen. Det framgår av Davids och alla profeternas exempel eftersom de efterlämnat allt sitt i versmått och sånger”.⁹ Viktig för den evangeliska musikteologin var Johann Walter, samtida med Luther, som ställde samman musiken till den evangeliska sångsamlingen *Geystlich Gesangh Buchleyn*, 1524. Denna sångsamling skapade en förebild för den protestantiska koralen. Med sina uttalanden om musikens teori och praxis skapar reformationen en positiv teologisk underbyggnad för musiken som konst.

Ortodoxi

Efter Luther, inom de evangelisk-lutherska kyrkorna, utvecklas en strömning, ortodoxi. Man koncentrerar sitt intresse på GT-studier och Guds verk i alla dess dimensioner varav musiken är en. På så sätt får det syn- och hörbara i skapelsen teologiskt egenvärde vilket gör att musiken blir en oumbärlig del av liturgin. Fullheten av lovsången utvecklas i församlingens mitt. Konstmusikaliska resurser är prioritet ett i det att lovsången riktas mot Gud som är värd det allra bästa. Men i detta dras människan in genom den enkla och okonstlade sången. Djupa teologiska motiveringar ger konstmusiken stark ställning inom ortodoxin. Detta plus det medeltida arvet med musik som vetenskaplig grundsten, latinskolornas systematiska musikutbildning tillsammans med ett visst välstånd och vetenskapliga landvinningar ges musikutövningen i kyrkan under denna tid en unik position.

1600-talet

Med pietismen trängs den konstfulla kyrkomusiken ut ur gudstjänstfirandet och endast den enkla gemensamma sången blir kvar. Församlingen ska förstå det som sjungs och spelas och vara aktiva i sången.

9. Tobin, Henrik, 1996, s. 72

Det föds nya och innerligare sånger och musiken som skapas är allt mer känslösam. Så här kan kontrasten mellan världsbilderna och förhållningssätten från medeltid över renässans till pietism uttryckas: ”Musikern har ingen yttre värld som material, utan endast sin känsla. Han skapar ur intet. Redan hans material är en mänsklig prestation”.¹⁰ Konsten är en prydnad och skall röra och behaga. När tiden går mot högromantiken så blir känslan också den kyrkliga konstens centrum. Tonsättaren återger sitt själstillstånd, inte enbart typiskt mänskliga själstillstånd. Heinrich Müller, en ledande uppbyggelseförfattare under 1600-talet, framhåller två sätt att sjunga. Han menar att själens och hjärtats inre sång är utgångspunkten för utbristandet i yttre sång.

Det finns en förbindelse mellan det inre och det yttre sjungandet. Den inre sången i själen, är ordlös och kan till och med hindras av de yttre orden. Fast i längden behöver den yttre sången finnas eftersom den känslöbetonade *Seelenmusik* behöver verkligheten i den skapade världen. Sången behöver förberedas. Detta sker i fyra stadier enligt Müller. Första stadiets botakt följs av en bortvändhet från världen, människans vändning mot Gud och slutligen meditation. Han är också medveten om att den yttre utformningen av sången, dvs. melodi och text kan nå djupt i människan. ”Ljuvliga” kallas sånger och visor ”i vilka inte bara är goda ting utan som också klätts i fina, älskliga ord och sjungs med en ljuvlig melodi. Sångens älsklighet medför att de sköna orden genom hörseln uppfattas innan vi själva märker det”.¹¹

Under denna tidsperiod, pietismen, förläggs gärna andakten till en mer privat sfär. I ett pietistiskt tänkande blir nästa steg helt naturligt. Mitt hjärta blir min kyrka. Så har sången flyttats från att vara gemensam i kyrkan till att bli enskild i hemmets vrå och hjärtats inre. Spener diktade många sångtexter men ville se en uppdelning på sångböckerna mellan kyrka och hem. Det var mer noggrant i kyrkans psalmbok än i hemmets sångbok. I hemmet och för den enskilda andakten fanns en större frihet. Hans musikteologi var inte genomarbetad utan var mer inriktad på förnyelse av den teologi som fanns. Han intresserade sig för den enkla koralsången.

10. Tobin, Henrik, 1996, s. 135

11. Ibid., s. 157

Han ansåg gemensam sång i gudstjänsten vara av stor betydelse genom att församlingen lovprisar Gud men också genom att den gör det som en enhet. Spener och andra teologer menar att de yttre ceremoniella förutsättningarna ska tjäna andakten men det ligger en fara i att de istället drar uppmärksamheten ifrån det osynliga, inre. Nyttan av förnyelse är av avgörande betydelse vid en förändring. Romerska kyrkans latinska texter var inte populära under denna tidsperiod utan man ville rena sig ifrån ”/...den påviska surdegen.../”¹². Man höll de gemensamma sångerna på folkspråket högt. Enhet mellan hjärta och mun är Speners viktigaste ärende. Där instämmer han med ortodoxin och förmanar musikerna: ”Därför går nu förmaningen först till alla som skall sjunga och spela för andra, kantorer, organister och musiker, att de tänker på att det är ett heligt verk som de utför, på det att de också driver sådant på ett heligt sätt /.../ Därför skall också vid tillsättande av sådana ämbeten inte endast aktas på skickligheten och konsten, utan även, ja framförallt på gudfruktigheten. En medelmåttigt skicklig (musiker) som är den helige Andes tempel och som utför sitt ämbetes innehåll i dennes (Andens) regering, är vida att föredra framför en konstfärdig man som inte är gudfruktig”.¹³

Luther och ortodoxin uppfattar musiken som gudomlig. Spener uppfattar den som ett adioforon, som får sin kvalitet genom att människan ger den ett särskilt värde. En konsekvens av detta blir att den troende människan avgör vilken musik som är behaglig i Guds ögon(öron). Att jämföra med ortodoxerna som betonar ”hela skapelsens delaktighet i lovprisningen”¹⁴. Spener lägger tonvikten vid den tredje av trosartiklarna och kallar Anden för ”den överste sångmästaren. Därför är det inte nog när man sjunger en andlig sång med munnen om det inte är någon andakt med / ... /därtill erfordras först och främst hjärtat...”¹⁵

År 1661 utkommer boken *Wächterstimme aus dem verwüsteten Zion* av Theophil Grossgebauer. Som luthersk teologiprofessor förkastar han instrumental- och figuralmusiken i kyrkorna såvida inte församlingen kan sjunga med. Hans argument överensstämmer till vissa delar med calvinisternas.

12. Tobin, Henrik, 1996, s. 161

13. Ibid., s. 168

14. Ibid., s. 169

15. Ibid., s. 188

Pastor Hector Mithobius ger 1665 ut boken *Psalmodia christiana* som motskrift till Grossbauers bok. Mithobius går till försvar för konstmusiken. Från att tidigare ha argumenterat mot calvinistiska kretsar utanför församlingssamfundet får man nu med Grossbauers calvinistiskt influerade tankar möta argument inifrån från de egna kretsarna. Vissa åsikter är gemensamma som den att texten ska vara begriplig för åhöraren och att musikerna ska utföra sina sysslor med vördnad. Mithobius är medveten om det behov av reformer som finns inom ortodoxins kyrkoliv. För ortodoxin är musikens konstfärdighet en påminnelse om skapelsens gåvor och människornas ansvar att förvalta dessa. De pietistiska strömningarna vänder sig mot detta eftersom de betonar andakten och det fördjupade inretroslivet som centralt perspektiv för gudstjänsten. ”Enligt Grossgebauer var införandet av instrument och konstnärlig sång att anse som tecken på förfall inom kyrkan”.¹⁶ Den ortodoxa musiksynen att musik som ”fri” konst har ett egenvärde som står oberoende mot ett krav på ”förståelighet” är djupast ett teologiskt grundat ställningstagande. Genom lovprisningens offer återvänder Guds egen konstfärdighet till givaren.

Vad det gäller orgeln menar Grossbauer att den utgör en bild av en död kristenhet medan Mithobius menar att den är ”en skön bild av en sannfärdig och rättskaffens kristen.../”¹⁷. Han menar också att gudstjänsten med orgelns hjälp förgylls och med sin roll som alla instruments drottning hjälper församlingen att fira gudstjänst. Pietismen å ena sidan ser orgeln som ett dött ting utan själ medan ortodoxin inlemmar instrumentet i skapelsen byggt av mänskliga mästare men inspirerade av den helige Ande.

Den verkande kraften i musiken är av stor betydelse i ortodoxins musikteologi. Kraften är given i skapelsen och bör därför användas fullt ut. Enkelhet och konstfullhet är kontraster men inte oförenliga utan olika delar i konstfärdighetens harmoni. Värdet av kyrkans musik ligger inte i att kunna kontrollera resultatet av den, Musikens kraft är som ortodoxins teologer lär ”/... gudomlig, hemlig och förborgad.../”¹⁸.

Det pietistiska fromhetskravet kommer även in i ortodoxin. Mithobius menar att kravet på uppbyggelse även kan gälla i syftet för den konstnärliga odlingen.

16. Tobin, Henrik, 1996, s. 195

17. Ibid., s. 197

18. Ibid., s. 199

För att skapa trovärdighet behöver det finnas en yttre och inre enhet, en överensstämmelse. Musikerna som en del i det totala sammanhanget är viktiga för balansen och helheten. Genom trovärdigheten skapas den förutsättning som behövs för kyrkomusikens verkan.

Musikerna kan inte ersätta församlingen eller tvärt om. Församlingen ”/...låter sig genom desamma(musikerna) väckas att desto andäktigare och gladare lova Gud tillsammans med dem, det är Anden och munnen”¹⁹. Som Tobin skriver uppstår på detta sätt en harmoni i musikutövandet i församlingen ”som svarar mot såväl den harmoniska balansen i universum som den i Guds eget väsen”²⁰.

Müllers tredelning av musiken

Müller var en av 1600-talets ledande uppbyggelseförfattare. Han hade sin andliga hemvist i lutherdomen och ortodoxin men visar med sin framtoning mot en mer pietistisk hållning. Själens uttrycksbehov kommer först. Seelenmusik, själens musik, har en drivkraft för honom som inte Kirchenmusik, inspirerad av skaparen och konstfullt utformad, har. Gemeindemusik som ytterligare en utgångspunkt för kyrkolivet handlar om det gemensamma uttrycket. Nya enkla, andliga sånger vill man ha. Eller om man talar om de svenska termerna konstfullhet, församlingsmässighet och subjektivt uttryck. De olika utgångspunkterna skapar svåra konflikter men det finns också röster som försöker hålla samman det dåtida kyrkolivet

Psalmsångens guldålder

1600-talet var psalmsångens guldålder. Psalm-boken i sig spelade en stor roll som ett led i kungamaktens strävan att folk skulle hållas i strama tyglar med husförhör och kyrkoplikt. Den var också viktig för att den inskräpte den rätta läran i människorna. Psalm-boken var också både en litterär och musikalisk fostrare. Alla samlades kring den gemensamma sångskatten som sjöngs utantill! Detta medverkade också till att höja den allmänna läskunnigheten .

Under stormaktstiden, 1611-1718, var fromhetslivet strängt patriarkaliskt och starkt bundet till GT. Psaltaren var särskilt viktig.

1700-talet

Pietism efter stormaktsvälde

Under 1700-talet förekom rytmiska utjämningar i psalmer, tvivelsaktigt för att göra dem mer lättsjungna. Ett stycke in på detta århundrade är pietismen här. Ordet var ett skällsord under det ortodoxa förra århundradet. Grogrunden till pietismen finns i besvikelsen över stormaktsväldets fall. Svenskar som varit krigsfångar i Ryssland hade träffat på strömningen

19. Tobin, Henrik, 1996, s.201

20. Ibid., s.201

där och förde den med sig till hemlandet. Psalmer ur tysk tradition togs upp.

De kom sedan med i den svenska psalmboken. (ex 2, 291, 317, 394 ur sv. ps. 1986) En gren av pietismen var herrnhutismen som är en svärmisk väckelse inriktad på Jesu blod och lidande. Herrnhut = Herrens beskydd. Deras sånger gavs ut i sångböcker.

1800-talet

Väckelserörelsens uppgång och psalmsångens bottenläge

På 1800-talet kom en väckelse av frikyrklig karaktär. Den handlade också om en frigörelse från enhetskyrkan. Här finner vi Lina Sandell-Berg med nuvarande psalm 248 och även Oscar Ahnfelt som tillsammans med henne gjort nuvarande psalm 249 och 250.

Frikyrkorna gick starkt framåt och svensk psalmsång befann sig i ett bottenläge.

Så här skrev Gustav Aulén: ” Högt satta koraler, i utjämnad form, spelade med en fullständigt olidlig långsamhet samt gärna med kraftigt tilltagen orgelklang – detta var minst av allt ägnat att ge sången lyftning och friskhet. Det var snarast ett under att den över huvud kunnat överleva en så höggradig åderförkalkning./... / När man överväger orsakerna till den stora religiösa splittringen i vårt land sedan mitten av 1800-talet, torde man icke förbise den roll som det kyrkomusikaliska förfallet kan ha spelat”.²¹

Det var inte så konstigt att det kom en reaktion från väckelserörelsens sida. Slutet av detta århundrade var ett bottenläge för den svenska psalmsången. Det tidiga 1800-talets reform av kyrkosången var tänkt att leda till en mer enhetlig och värdig sång i kyrkorna, men istället förändrades den folkliga koralsången till en rytmiskt utjämnad församlingssång. Psalmsången upplevdes som förstelnad och framfördes i ett ofattbart långsamt tempo. Vid mitten av århundradet kom en reaktion från väckelserörelsernas sida. De strävade efter en mer livaktig sång i motsats till psalmsången som blivit stel och torr.

1900-talet

Ungkyrkorörelsens framväxt

Så småningom kom unglyrkorörelsen , en kristen väckelse bland studenter, vars program var en kyrka som bygger på traditionens grund och som är utgångspunkten för framtid och hälsa i Sverige!

21. Göransson, Harald, 2004, s.53

Psalmförnyelse

På 1910-talet hade man inledande diskussioner om psalmförnyelse. Man valde att göra ett tillägg till den gamla psalmboken.

Under Otto Olssons ledning tog man upp koralmelodier som tidigare varit portförbjudna i svenska kyrkans koralböcker. 1921 års koralbok blir av banbrytande betydelse för kommande koralarbete. Resultat av deras arbete då, 1921, återkom i större utsträckning 1986.

Andlig visa – historisk besinning

Den moderna andliga visan kom igen som en världsvid rörelse på 1960-talet. Svensk psalm 289 är ett exempel på detta. Det fanns då också en allmän kritik av etablerade positioner i kyrkan och tal om en sakral och en profan sfär. Ur detta kom en historisk besinning fram då man såg tillbaka på den tid då Luther med sina psalmer och sånger bröt in i det sakrala rummet. Den andliga visan ville i samma ärende nu ge rum för förkunnelse, identifikation, gemenskap samt ta bort klyftan mellan sakral och profan musik. På detta vis kommer vi tillbaka till den ortodoxa synen på musiken där den har ett egenvärde.

I förordet till *Den svenska psalmboken*, 1986 står det om den: ”/...har fått färg av vår egen tids lovsång samtidigt som den bevarar arvet från gångna tider.”

2000-talet

Mot framtiden

Psalmtillägget med psalmnumren 701-800 utkom 2002. Det senast utgivna tillägget är psalmer i 2000-talet. Så här skriver dåvarande ärkebiskopen KG Hammar i förordet 2005: ”För vår lutherska kyrkotradition är psalmen ett signum, ett kännetecken för att inte säga ett varumärke. Psalmen är i djupaste mening demokratisk, den ger utrymme för allas delaktighet. Psalmen vill bereda den enskilde ett rum inom traditionen och samtidigt ge en tolkning av livet idag. Den måste därför bäras av såväl tradition som förnyelse. Det är svårare med förnyelse än tradition. Vi människor lever i en ständigt ny tid och bär på erfarenheter som tidigare generationer inte kände till. Därför måste psalmen ständigt förnyas och diktas på nytt. Det gäller både verbalt och musikaliskt språk. Kombinationen av ord och ton gör att psalmen hittar längre in i våra livs dolda rum än vad enbart ord eller enbart musik gör. Därför finns det också mycket känslor kring psalmer och inte minst nydiktade psalmförsök. Endast den som själv sjunger kan till sist avgöra om en nyskriven psalm kan formulera en livssituation och tolka en troserfarenhet.

Psalmer i 2000-talet är ett försöksmaterial. Framtiden får utvisa vad som kommer att bestå. Vi är alla inbjudna att delta i den sång som formar oss och framtiden. Som det heter i psaltarpsalmen på söndagen Cantate(Femte söndagen i påsktiden) : *Sjung till Herrens ära, sjung en ny sång!*”

Som KG Hammar skriver i förordet ovan så har den lutherska kyrkan ett eget varumärke – psalmen. Alla ryms i psalmen. Psalmen är generös för alla kan vara delaktiga, i sann demokratisk anda. Det ger hopp för framtiden.

Tobins kyrkomusikaliska modell

Hos Henrik Tobin i boken *Den underbara harmonin* med underrubriken *aspekter på musikens teologi* växer det fram en kyrkomusikalisk modell. Hans genomgång sträcker sig fram till psalmsångens guldålder 1600-talet. Modellen han kommer fram till är grundad i harmonibegreppet. Kan ambitionen att skapa helhet av de skilda musikaliska utgångspunkterna i kyrkolivet bli verklighet?

Det som begreppet harmoni står för har på olika sätt haft stor inverkan på många områden. Att förena olika ting till en ordnad helhet har bla. påverkat synen på ordningen i universum.

Konstarter blir som uttryck för mänsklig aktivitet del av ett universellt sammanhang eftersom de proportioner som finns i helhetstänkandet för universums ordning i förlängningen påverkar såväl människokroppen som vad människan gör i normer som utvecklas. I bibeln kan man se ”Guds kamp för harmoni och ordning mot en fiende som hotar med obalans, kaos och förstörelse”.²²

Som vi sett tidigare i denna bakgrund kopplas det konstnärliga uttrycket i musiken samman med en gudsrelation eftersom musiken är en del av Guds skapelse. I musikens harmoni görs en koppling till Treenighetens gudomliga mysterium. Musikens ursprung är gudomligt och den hör därför hemma i kyrkans liv.

Klangen i en välstämd orgel ger en ”ljuvlig harmoni”. På samma sätt kommer människan som harmonierar med Gud att känna glädje och föräning av det eviga livet.

Tankarna om de kosmiska sambanden utvecklas inom ortodoxin. För många är orgeln som

22. Tobin, Henrik, s. 207

instrument en figur, avgjutning, av den himmelska körens harmoniska och fullkomliga orgelverk.

Ser man tillbaka på kyrkans musikhistoria kan man se att de enskilda personerna i Treenigheten betonas olika. Ortodoxin betonar det objektivt givna för sin teologi. Fadern, Skaparen betonas. Hos pietisterna betonas den egna personliga upplevelsen och deras musik blir subjektiv och fokuserar mot Anden. Från olika utgångspunkter hos både ortodoxer och pietister lägger man stor vikt vid att teologin ska vara förståelig. Ska försoningen bli verklighet i församlingen måste Ordet som blivit människa i Jesus Kristus kunna uppfattas och tas emot. Det trinitariska perspektivet på den historiska spänningen mellan Kirchenmusik(Fadern, skapelsen), Gemeindemusik(Sonen, förståelighet) och Seelenmusik(Anden, subjektivt) visar redan vid ett grunt betraktande att musikers och teologers uppfattningar dominerat bilden av Treenigheten i kyrkans musikhistoria.

Man kan då fråga sig på vilket sätt Treenigheten kan fungera som en harmonisk modell för de ovan nämnda musikinriktningarna. De enskilda personerna i Treenigheten måste i sådana fall visas full rättvisa. Harmonin kan bara finnas där trons tre artiklar får sitt uttryck i kyrkans musik i lika hög grad. Om någon artikel överbetonas upphör harmonin.

Klingande sakrament eller underbar harmoni – kritik mot Tobins modell

Andra väljer att beteckna musiken som ett klingande sakrament och ett annorlunda uttrycksmedel än Ordet. Ordar man inte så mycket om musiken respekteras dess egenart bättre menar Anders Ekenberg, teolog och musiker, och Ragnar Holte, teol. professor em. Ragnar Holte menar att Tobin överteologiserar musiken. Som sakramentalt uttrycksmedel lämnar både Ordet och musiken utrymme för det utesägliga hos Gud eftersom det de vill uttrycka aldrig är identiskt med den andliga verklighet de vill fånga.

Kommentar

Min mening är att bägge dessa förklaringsmodeller stämmer väl överens med musikens roll i kyrkan. Ständigt aktuella och uppfordrande för människor som arbetar i kyrkans hägn. När harmonin i gudstjänsten inte är fullödig, helheten haltar, så kan man reflektera över var och varför den gör det enligt Tobins modell. Det tror jag är fruktbart. Det utesägliga i det sakramentala uttrycksmedlet öppnar upp för den andliga verkligheten men det föreställer jag mig att även en fullödig harmoni gör.

3 Psalmerna och prästens teologi

Mot slutet i en kvalitativ intervju kan varförfrågor ställas enligt Steinar Kvale. Dessa frågor ställs för att klargöra innebörder som är relevanta för syftet. Syftet här är att undersöka psalmernas betydelse för teologin i relationen mellan en präst och hans psalmval i gudstjänsten under sexton år. Blir svaren entydigare med hjälp av dessa frågor ger det en säkrare grund för analysen senare. I min förförståelse i det egna materialet som jag skriver om i kapitel ett under inledning, metod och avgränsning framgår att jag under många år varit arbetskamrat med prästen ifråga. Detta gör att dessa varförfrågor inte upplevs som uppfordrande utan snarare som en möjlighet att reflektera över gjorda val.

Psalmvalet påverkar inte prästens teologi i någon högre grad. Tanken känns svår att tänka för honom för han tycker att det är tvärtom så att den egna teologiska grundsynen på vad kristendom är, och vad som är viktigt i den, styr valen av psalmer. Söndagens specifika ämne väcker tankar som påverkar både psalmvalet och predikan. Det är dessa faktorer tillsammans som styr prästens psalmval.

Vad är då en teologisk grundsyn? Använder jag bilden av ett husbygge så måste marken först beredas så att jag kan bygga ett hus. Sedan placeras fundamentet som ska bära huset på den beredda marken. Jag kan inte bygga huset utan att ha en grund, ett fundament. På en stadig grund kan jag bygga mitt hus. Att bereda marken kan liknas vid att det i alla människor finns en Gudslängtan. Fundamentet för min tro, min teologiska grundsyn, blir det som ligger till grund för fortsatt utveckling av min tro och mitt handlande, dvs. själva husbygget.

Att den egna teologiska grundsynen påverkar valet av psalmer i gudstjänsten håller prästen med om och menar att det syns tydligt i de psalmlistor som jag ställt samman. Vissa psalmer kommer igen oftare än andra och det tror han beror på att det är sådana psalmer som stämmer överens med hans egen teologiska uppfattning. När man ser alla psalmer samlade på det här viset kan det se ensidigt ut att vissa psalmer förekommer ofta. En del psalmer faller sig naturliga och självklara att välja därför att de stämmer bra överens med hans egen uppfattning säger prästen. Vissa andra är ur denna synpunkt helt omöjliga! Så det stämmer att hans egen grundsyn har stor betydelse för hur han väljer psalmer.

På frågan om det finns någon psalm som han överhuvudtaget aldrig kan tänka sig att använda säger sig prästen inte ha den kunskapen om varenda psalm i psalmboken så att han kan uttala sig om det. Rent allmänt, säger prästen, är det så att sådana psalmer som betonar kärleken,

medlidandet, de minsta och det budskap som Jesus för fram hela tiden väljer han gärna och ofta men har svårare med psalmer som på ett allt för strängt, dömande och hårt sätt betonar synden och fördömsen. Det ska finnas med ett allvar men det finns psalmer som betonar det allvaret mycket fördömande och absolut. Då finns det andra psalmer att välja som han tycker uttrycker samma sak på ett mer kärleksfullt sätt. De psalmer som handlar om det slutgiltiga fördömandet använder prästen nästan aldrig.

Sedan början på 1970-talet har prästen tjänstgjort på ett antal olika platser i olika stift. Han säger att det naturligtvis är så att man påverkas av den miljö man vistas i. 1972 prästvigdes han för Visby stift som då ansågs vara mycket högkyrkligt och han påverkades av det. Vissa saker var bra men han var mer tveksam till andra. Han var inte helt styrd av den högkyrkliga traditionens sätt att välja psalmer. Det fanns en egen linje redan då och den har genom åren vuxit sig starkare även om det självklart är så att man påverkas. Numera säger sig prästen inte påverkas av någon speciell inriktning utan att det är hans egen bedömning av evangeliet som styr honom.

Synen på psalmer har förändrats under åren som präst i den mån teologin och sättet att predika har förändrats. Lite också beroende på vilka teologiska sammanhang prästen varit med i. Psalmvalet har kanske inte varit så konsekvent ända från början till nu. Den miljö prästen växte upp i var av mer högkyrklig karaktär.

I början av 70-talet, när han prästvigdes, var det så att det fanns vissa psalmer som man skulle sjunga. Som hörde till den traditionen. Tex. psalmen ”Med Gud och hans vänskap” (sv.ps.59) och några andra. Kanske han då oftare valde de psalmerna eftersom han var i sådana kretsar. Det hörde liksom till. Under senare år när han inte varit lika lierad med de tankarna så har de psalmerna fått mindre betydelse. Prästen reflekterar över frågeställningen om han lyssnar mer inåt sig själv nu än tidigare på följande sätt. Kommer man ut som nyutbildad präst utan erfarenhet och inte riktigt vet var man själv står kanske det är lätt att anamma färdiga teologier. Ju mer erfarenhet av livet och möten med människor man får desto mer påverkar det ens egen tolkning av vad evangeliet säger. Man lyfter fram det som man tänker måste vara det väsentligaste.

3:1 10 i topplista

När jag gjorde en sammanställning över alla psalmer som använts i prästens psalmval gjorde jag även en sammanställning över i vilken frekvens de förekommit. Efter denna process utkristalliserade sig denna 10 i topplista. Här är psalmer som använts vid förrättningar subtraherade från den totala frekvensen. Tanken var att försöka isolera prästens eget psalmval på detta sätt men jag upptäcker att det är svårare än jag trodde att mejsla ut de psalmer som speglar prästens teologiska grundsyn. Han måste bland annat ta hänsyn till kyrkoåret och vilken typ av gudstjänst det rör sig om när han bestämmer psalmer till en gudstjänst. I denna lista kan man märka att 15-, 16-, 17- 1800 talen är representerade med psalmer. Som vi kan se i kapitel två har varje århundrade sin särprägel. Den yngsta psalmen i denna uppräkningslista är från 1968 och i kapitel 3:2 kan man se hur prästen kommenterar den.

- 105 Hosianna
- 169 I himmelen, i himmelen
- 71 Som spridda sädeskornen
- 106 Jerusalem, häv upp din röst
- 173 Din frid skall aldrig vika
- 134 Gläns över sjö och strand
- 131 Stå upp, o Sion, och lovsjung
- 119 Var hälsad sköna morgonstund
- 289 Guds kärlek är som stranden
- 297 Härlig är jorden

105 - en ofta använd psalm i advent. I eller efter evangelieläsningen på första söndagen i advent brukar denna psalm sjungas. Vid advent varje år har församlingen(pastoratet) haft två skolgudstjänster. Eftersom det tidigare pastoratet har fyra kyrkor och varje kyrka hade gudstjänst på första advent under många år och på senare år gudstjänst i två kyrkor på första advent så sjungs denna psalm vid många tillfällen. .

169 – en psalm som är ofta använd i allhelgonatid och även vid begravningar eller vid kyrkoårets slut. Under en lång följd av år hade varje kyrka sin minnesgudstjänst i allhelgonatid då denna psalm är snudd på obligatorisk. Sedan pastoratet blivit församling hålls enbart en minnesgudstjänst i församlingen.

71 - en ofta använd tillredelsepsalm med enbart en vers och på en melodi som känns igen.

106 - en ofta använd psalm i advent. Melodin här är skriven av Luther som var 1500talets store psalmdikare som han kallas i kapitel två.

173 - en psalm till de hädangångnas minne i allhelgonatid Se kommentar till 169.

134 – en psalm som i kyrkoåret hör till trettondagspsalmerna men som ofta sjungs även under julhelgen. I jultid är det många gudstjänster då denna psalm används flitigt..

131 – ännu en trettondagspsalm. Eftersom det är många gudstjänster i jultid och i flera kyrkor används den mycket.

119 – en obligatorisk psalm på julottor och julnattsgudstjänster. Under många år har det firats två julottor och en julnattsgudstjänst varje julhelg i församlingen(pastoratet)

289 – en omtyckt psalm som kan användas i många sammanhang.

297 – en psalm som används i många olika sammanhang, vid vigslar och begravning. Den används även vid friluftsgudstjänster och som julpsalm.

En 10 i topplista efter den totala användningsfrekvensen följer här.

248	Tryggare kan ingen vara	109
249	Blott en dag	91
297	Härlig är jorden	85
103	Bereden väg för Herran	53
105	Hosianna	36
169	I himmelen, i himmelen	35
200	I denna ljuva sommartid	30
190	Bred dina vida vingar	30
173	Din frid skall aldrig vika	28
134	Gläns över sjö och strand	26

Den mest sjungna psalmen är alltså 248 – Tryggare kan ingen vara. Det finns ett innerligt tros perspektiv i denna psalm. Många har en djupt rotad känsla för den här psalmen. Kanske associerar man till andra tillfällen då tidigare generationer varit med. Lina Sandell-Berg har sin övertygelse att inget kan skilja oss från Guds kärlek. Den här psalmen är lätt att sjunga och

har en välkänd melodi, däremot är teologin otydlig. Innehållsmässigt är det ingen doppsalm. Vad som är helt avgörande för om en psalm får betydelse för den som sjunger den är om det finns någon möjlighet till identifikation.

De två första psalmerna i frekvenslistan är 1800-talspsalmer som är omnämnda i kapitel två. Ahnfelt och Sandell-Berg samarbetade i flera psalmers tillkomst.

3:2 Prästens 4 i topplista

När de psalmer har sållats bort där hänsyn vid psalmvalet har tagits till kyrkoåret och vilken typ av gudstjänst det gäller framträder prästens fyra i topplista. I kapitel ett under prästens bakgrund kan man läsa om det som har format hans teologi.

40 – Kristus vandrar bland oss än När vi samtalar om vilka psalmer som utkristalliserat sig som prästens egna val säger han spontant om denna psalm ”Den tycker jag om. Jag förstår att jag valt den.”²² Det är en psalm som ofta passar väldigt bra. Den handlar om Gud som Kristus i vardagen, här och nu, mitt ibland oss. Detta är prästens bild av Gud och Kristus som han vill ha: Någon som finns mitt ibland oss och bland dem som har det svårt och behöver hjälp. Det säger psalmen på ett tydligt och enkelt sätt. Samtidigt sjungs den på en hoppfull melodi, lite klassisk. Den kommer han att använda ofta, även i fortsättningen, säger prästen.

96 – Öppna mig för din kärlek Prästens kommentar till denna psalms placering på fyra i topplistan är att den går i samma stil som psalm 40. Där handlar det om att ”Kristus vandrar bland oss än” och här i psalm 96, menar prästen, handlar det om ”att vi vandrar som hans efterföljare : ”öppna mig för din kärlek”.”²³

289 – Guds kärlek är som stranden Att han valt psalm 40 väldigt ofta och även psalm 96, är inte överraskande för honom. Att psalm 289 är med på listan är mer överraskande. Det är inte så att han inte skulle tycka om den men det överraskar honom mera att den varit med så många gånger.

71 – Som spridda sädeskornen Att denna psalm förekommit många gånger är av flera olika anledningar. Här gestaltas tillredelsen utan några större åthävor. Det tar inte så lång tid. Det räcker med en vers. Den passar också i alla sammanhang och sjungs på en melodi som alla kan(Den blomstertid). När prästen inte hittar något annat som är lämpligare eller mer precis som tillredelsepsalm för en specifik söndag så väljer han den här.

När jag frågar prästen om dessa psalmer kan kännas som hans egna val håller han med. Här framträder bilden av en präst med en teologisk grundsyn som bärs av idén om en kärleksfull Kristus som någon mitt ibland oss i vår gemenskap, någon som ser oss. Som i psalm 40 som ger en bild av Kristus så full av kärlek att han alltid vill vara med oss och dela våra villkor. En kärlek så stark att den är starkare än döden och ger hopp till människorna att leva vidare. Detta hopp människorna får av Kristi kärlek öppnar för en relation till Kristus, som i psalm 96, där människan kan be om att vara öppen för och bli fylld av denna kärlek för att kunna gå vidare. I psalm 289 får vi andra bilder för hur oändlig denna kärlek är. I psalm 71 får vi en bild av gemenskap där de spridda sädeskornen samlas till ett bröd. Det bärande temat i dessa fyra psalmer är kärlek och gemenskap. Kärnan i dessa av prästen valda psalmer visar på en kristologiskt präglad teologi.

Enligt prästens egen utsaga är fundamentet i hans teologiska grundsyn Kristus. Främst är prästens teologi kristologiskt präglad. Han uttrycker också uppfattningen att den ursprungliga betydelsen av ordet ecclesia är den som bäst stämmer överens med vad en kyrka bör vara, en gemenskap av människor och inte en byggnad där döda ting är viktiga och det tycker jag valet av ovanstående psalmer visar på.

40

1. Kristus vandrar bland oss än,
syndares och sorgsnas vän,
stannar där en mänskoröst
ber om läkedom och tröst.

2. Den som beder innerlig:
Davids son förbarma dig!
Och sin nöd till Jesus bär,
skall förnimma vem han är:

3. Onda makters överman,
Frälsaren som vill och kan
lösa oss ur dödens band
med sin kärleks starka hand.

4. Kristus skänker oss en tro
full av segerkraft och ro.
Vad vi fåfängt kämpat mot
lägges maktlöst för vår fot.

5. Av Guds kärlek pånyttfött,
liv får hjärtat som var dött.
Öppen himmel strålar klar
över själ som ängslad var.

6. Kristus lever. Där han går
blommar evighetens vår,
jublande förnimmer vi:
Undrens tid är ej förbi.

71

Som spridda sädeskornen
från när och fjärran fält
församlats och i brödet
till ett har sammansmält,
så må din kyrka samlas,
o Gud, från världen vid
och vi till ett förenas
i himmelrikets frid.

96

1. Öppna mig för din kärlek.
Världen behöver mig.
Världen behöver din kärlek
strömmande genom mig.

2. Forma mig för ditt rike.
Uppväck mig, ge mig liv.
Tag mig nu in i din lydnad.
Herre, förvandla mig.

3. Nu till din tjänst, o Herre,
ger jag min kropp och själ.
Låt mig ur döden få uppstå.
Kristus, du livet är.

4. Omslut mig med din kärlek.
Världen behöver mig.
Världen behöver din kärlek
strömmande genom mig.

3:3 Varför – Varför inte

Den svenska psalmboken som togs i bruk 1986 har en ekumenisk prägel. De 325 första psalmerna är gemensamma med tretton frikyrkor. Psalmerna 326 – 700 är specifika för svenska kyrkan. År 2002 gavs *den svenska psalmboken med tillägg* ut med psalmerna 701-800. *Psalmer i 2000-talet* utgavs 2006 och omfattar även 50 av de mest sjungna psalmerna ur *Psalmer i 90-talet*.

Vid en genomgång av vilka psalmer som prästen använt sig av i ovan nämnda psalmböcker finns det en tendens att de allmänna, ekumeniska, psalmerna 1-325 är mer representerade i hans psalmval än de på den andra, för svenska kyrkan specifika halvan 326- 700 men det är inte något medvetet val. Det finns fler att välja bland i den andra, specifika, delen även om det runt psalmernas 500-tal finns ett antal psalmer av tyngre karaktär. Men denna tendens som finns är inte någon genomtänkt urvals- eller bortvalsprocess. Enligt prästen har det bara blivit så.

Inför en gudstjänst tittar han igenom psalmboken för att se vilka psalmer som passar bäst. Av urvalet psalmer väljer prästen de psalmer som, enligt honom, passar bäst i alla de olika momenten i den specifika gudstjänsten. I den här processen kan man märka stora skillnader i valet av psalmer beroende på vem den tjänstgörande prästen är och vilken teologisk grundsyn han eller hon har. I allmänhet i en söndaglig gudstjänst kan det vara fyra till fem psalmer beroende på om nattvard firas eller inte. Ingångspsalmen ska sätta tonen(!) för gudstjänsten och bära fram söndagens ämne. Psalmerna mellan textläsningarna anknyter till dessa. I psalm efter predikan samlas tankarna från predikan ihop och i slutpsalmen sammanfattas dagens tema. Vid nattvardsfirande väljs psalmer som passar in i det sammanhang mässan firas. I en söndaglig gudstjänst strävar man efter en helhet i gudstjänsten vilket gör att en nattvardspsalmsätts in i söndagens tema medan man vid exempelvis en veckomässa oftast enbart koncentrerar sig på mässfirandet. Detta påverkar också i urvalsprocessen av psalmer. Den första riksgiltiga psalmboken utkom 1695/1697. Genom åren har flera sång- eller psalmböcker utgivits men de har inte haft någon riksgiltighet. Wallins psalmbok utgavs 1819. På 1910-talet valde man att göra ett tillägg med 50 psalmer till den wallinska psalmboken istället för att arbeta fram en helt ny. Däremot omarbetades koralboken helt. Under Otto Olssons ledning togs nyheter på koralområdet upp som gett återverkningar ända fram i 1986 års psalm- och koralbok. En ny psalmbok utkom 1937 och 1986 utkom nästa. I denna

psalmbok ingår psalmer från 1937 års psalmbok och från psalmer och visor 76/82 som alltså var tillägg till 1937 års psalmbok.

Här nedan har jag valt vissa teman ur det tematiskt ordnade psalmregistret i 1986 års psalmbok med tillägg. Jag har valt de teman där jag kan ana att jag kan få en bild av prästens teologiska grundsyn.

3:3:1 Gud, Jesus och Anden

Jag valde några rubriker i det tematiskt uppställda psalmregistret för jag ville ställa frågor om varför prästen använt vissa psalmer i gudstjänsten men inte andra. Mitt syfte med att välja de temata jag gjort är att jag i dem tror mig få ut essensen av prästens egen teologiska grundinställning.

Fader, Son och Ande – Gud, vår Skapare och Fader, Jesus vår Herre och broder,
Anden, vår hjälpare och tröst

Gud

Varför 801? *Sjung till Herrens ära*

Denna melodi känner prästen igen från vår vanliga psalmbok(1986 års i.e.) Melodin är välkänd och ett sätt att introducera en ny psalm är att någon gång ta med en psalm med dagens språk i texten fast med en välkänd melodi. Här har psalm 801 och psalm 2 samma melodi. Många gånger tycker prästen att man i den ordinarie psalmboken bevarat för mycket av de gamla uttrycken som betonar mer av det eländiga, dömande och syndfulla. I psalmer i 2000-talet finns det temat också men då behandlat på ett mer förstående sätt.

2

1. Kom, alla folk,
att evinnerligt lov honom bära!
Himmel och jord
bärs av hans kraftiga ord,
allt han sitt hägn vill beskära.

2. Pris vare Herren,
som allting så härligt bereder,
som oss har skapat och skådar i nåd till oss neder,
som i vår nöd skänker oss välfärd och bröd
och sitt beskydd kring oss breder.

3. Herre, vår Gud, vare lov,
som en Far för oss blivit,
som för vår synd har sin Son uppå korset utgivit,
som på vår jord leder med Ande och ord
dem som åt Kristus sig givit.

4. Herren, vår salighets Gud,
må vi prisa och tjäna.
Kraften är hans och all vishet och ära allena.
Pris ske hans namn, att han oss vill i sin famn
alla med Kristus förena.

801

1. Sjung till Guds ära som sätter sin färg och förnyar
leker med vinden och far över moln, över skyar.
Lekfullt, förtjust målar Gud himlen med ljus
färgsätter städer och byar.

2. Sjung för de krafter som löser de bojar som binder,
söker den rädsla som göms bakom murar och hinder,
rör vi den skam ingen har vågat ta fram
rör oss tills skulden försvinner.

3. Sjung för den rätten som ser bakom lögnens fiktioner,
tystar tyrannen och fåfängans alla schabloner.
Rättfärdighet står emot passivitet,
rättvisans kamp för miljoner.

4. Sjung för de helgon som gjort denna resa framför oss.
Skapelsens resa av kraft och rättfärdighet gör oss
till dem vi är – ett med varandra och här.
Ordet blir kropp och berör oss.

Varför inte psalm 30? Gud är trofast

Detta är en psalm som kommer från frikyrkligheten. Det är en psalm som prästen inte vuxit upp med och inte känner igen. Den är inte självklar för honom. Vissa av de frikyrkliga psalmerna har han med sig men inte denna. Kan han den inte själv vill han inte välja den

Jesus

Varför inte 46? Låt mig få höra om Jesus

Den här psalmen känner prästen väl till. Det är så att detta frikyrkliga tungomål kommer från den herrnhutiska traditionen med bla. blodsmystik. Dessa typer av texter kan te sig obegripliga men finns också med i en så vanlig psalm som 190 (Bred dina vida vingar) och även i psalm 285 (Det finns djup i Herrens godhet) Prästen kan välja bort dem när han ser att det är en psalm med text från den herrnhutiska traditionen. Det är så mycket kanaans tungomål som han själv, kanske felaktigt, tolkar så att församlingsborna inte kommer att kunna ta till sig psalmens innehåll.

190

2. Förlåt mig alla synder,
mig rena i ditt blod. ...

285

omkväde: Det finns underbar förlossning i
det blod som göts en gång.

Varför inte 345? *Var man må nu väl glädja sig*

Prästen vet inte varför han aldrig valt denna Lutherpsalm. Det har funnits andra som passat bättre.

Anden

Varför alla, 50-54, i den allmänna delen?

Det finns inte så många psalmer under denna rubrik i den allmänna delen av psalmboken. Ju fler det finns desto större risk att inte alla kommer med. När man närmar sig söndagar som sätter den helige Ande i centrum så finns det de här att välja på i den allmänna delen.

Dessutom är de textmässigt möjliga allihopa.

Varför inte 365? *Helige Ande, sanningens Ande*

Här ser prästen att det är en melodi han inte känner igen så väl men han ser på texten att den är mycket tänkbar. Psalmmelodin är inte heller så vanlig.

3:3:2 Nattvard

Varför alla, 70-76, i den allmänna delen? Varför inte 391? *Mitt hjärta slår så underbart*

Under rubriken nattvard är det tre psalmer i 1986 års psalmbok som inte använts, Det förvånar prästen att 391 inte använts någon gång eftersom det är en melodi som han skulle ha kunnat välja vid jul. Han har använt den men inte i nuvarande församling.

Varför inte 400? *Gud vare lovad*

När prästen var ung var detta en koralkörsång. Det är ett dåligt argument för att inte välja den men det sitter i. Som sagt så fanns det så många att välja bland.

Varför 399? *Vi bär så många med oss*

Prästen spontana kommentar är att ”den har väl använts mycket!” Han trodde den skulle ligga i toppfyralistan före 71. Denna psalm tycker prästen om för han säger den har lite av 40 och 96 i sig. Så det var väl därför han aldrig kom fram till 400, han stannade på 399!

3:3:3 Att leva av tro – Stillhet och meditation

Varför inte 207? *En liten stund med Jesus*

Med prästens ord så är vi här i frikyrkodiket. Det blir lite för sötsliskt tycker han. Vill man ha det ämnet så finns det så fina alternativ så varför ska han välja den? Psalm 205(Vila i din väntan) och psalm 208(Det tänds ett ljus) är väldigt starka. De uttrycker stillheten och meditationen på ett mycket mer modernt sätt, vår tids sätt menar prästen.

Varför inte 757? *I Din närhet*

Här är notbilden avskräckande tycker prästen, svår melodi.

3:3:4 Skuld och förlåtelse

Varför alla ,230-236, i den allmänna delen ? *Frälsare, du som äger läkedom*

Här väljer prästen att kommentera psalm 232 som tar upp ett känsligt och starkt ämne men ändå inte är kärv som de gamla texterna där samma ämne tas upp på ett mer fördömande sätt. Psalmerna talar om ett tungt människöde som lyfts. Melodin har han lärt sig tycka om för att han tycker texten är så stark. Den psalmen har prästen fått reaktioner på ifrån kantorer att den har jag aldrig spelat eller den har jag aldrig sjungit. En kantor prästen tjänstgjort med tidigare ansåg att det var den finaste psalmen i hela psalmboken. Det är Oskar Lindbergs melodi.

Varför inte 544? *Min synd, o Gud mot dina bud*

Psalm 544 känner prästen inte igen överhuvudtaget och tror att det kan bero på att han aldrig använt den. Den känns inte bekant. Möjligtvis kan han ha använt den men inte här i församlingen.

Varför inte 547? *Vart flyr jag för Gud?*

Denna psalm tycker prästen har mycket av ett gammaldags domsmotiv där människan ska tryckas ner i skoskaften så långt som möjligt. Varje vers slutar ”Gud vare mig syndare nådig”. Här befinner sig människan i ett underifrånperspektiv menar prästen. Människan ligger här som en mask och krälar inför den ”väldige Guden”. Det istället för en Gud som sitter bredvid i tillkortakommanden och tröstar. Prästen tycker inte om budskapet här.

Varför inte 882 och 883? *Kärleken som aldrig svek* *Utan dej*

Dessa psalmer är ur psalmer i 2000-talet och är komponerade av Mikael Wiehe, välkänd nutida sång- och musikprofil. Prästen menar att han textmässigt mycket väl kan tänka sig att välja dessa psalmer. Om han jämför med ”Gud vare mig syndare nådig” i psalm 547 så ser han här i refrängen på 882 :”nu ser jag dig som den du är, en räddare i evighet, kärleken som aldrig svek/.../ jag ber om din förlåtelse och din barmhärtighet”. Så de kan komma ifråga tycker prästen. ”Ett rö för varje vind utan dej, utan dej” i psalm 883. Prästen menar att i botten är det samma sak de vill uttrycka. Dagens människa skulle känna igen sig i det ena(882,883) och känna sig tilltalad men i 547 känna sig bortstött och föraktad. Ingenting värd, tror prästen. För det språket är inte det vi använder nu menar han.

547

1. Vart flyr jag för Gud och hans eviga lag?
Den drabbar mig nära och fjärran.
Hur skall jag på domens förfärliga dag
väl kunna bestå inför Herran?
Gud vare mig syndare nådig.

2. Jag bävar, då jag uppåt himmelen ser:
där står mina synder beskrivna.
Och vänder mot jorden jag blickarna ner:
se där är de alla bedrivna.
Gud vare mig syndare nådig.

3. Vart skall jag mig vända, var finner jag tröst
I denna min jämmer och smärta?
Förskräckt jag av ångest mig slår för mitt bröst,
Som hyser mitt syndiga hjärta.
Gud vare mig syndare nådig.

4. O du som mig skapat, min Frälsare bliv,
mig led och mig styrk med din Ande.
Din frid mitt oroliga samvete giv.
Din tröst låt med tårarna blandas.
Gud vare mig syndig nådig.

5. O Jesus, det blodet som talar så milt,
ditt blod som från korset flöt neder,
giv att det på mig ej må bliva förspillt.
På dig jag förtröstar och beder:
Gud vare mig syndare nådig.

882

1. Längre fick jag vandra genom världen
innan jag var framme vid mitt mål.
Ingen kunde följa mig på färden
och visa för mig vart jag skulle gå.
Mödosam och ensam var min resa
tills dagen jag beslöt att vända om.
Nu står jag här igen
vid det som var mitt hem,
tillbaka där jag kom ifrån en gång.
Nu ser jag dej som den du är,
en räddare i evighet.
Du bar din egen hemlighet,
kärleken som aldrig svek.

2. Världen som jag lämna' var så liten,
Staden som jag mötte var så stor.
Det som jag fick lära mig om livet
kostade mig mer än nå'n kan tro.
Hänsynslöshet såg jag som en styrka,
känslolöshet kalla' jag för mod..
För mej var du en narr
som fyllde mej med skam,
en stackare som ingenting förstod.
Nu ser jag dej som den du är:
en räddare i evighet.
Du bar din egen hemlighet,
kärleken som aldrig svek..
Och inget är förgäves
och inget är för sent.
Jag ber om din förlåtelse
och din barmhärtighet.
Nu ser jag dej som den du är:
en räddare i evighet.
Du bar din egen hemlighet,
kärleken som aldrig svek.

883

1. Jag visste ingenting utan dej, utan dej.
Jag visste inte nå'nting utan dej.
Jag gick som döv och blind utan dej, utan dej
Jag gick omkring i blindo utan dej.
Jag hade silver, jag hade guld,
men jag hade ingen vän.
Jag hade villor och våningar
men jag hade inget hem.
Ett rö för varje vind utan dej, utan dej.
Jag var ett rö för vinden utan dej.

2. Jag hade inget mål utan dej, utan dej.
Jag hitta' inte målet utan dej.
Jag fann mej ingen råd utan dej, utan dej.
Jag fann mej bara rådvill utan dej.
Jag strävade och kämpade
men kom ändå aldrig fram.
Och allting som jag rörde vid
förvandlades till sand.
Som skum på vildan våg utan dej, utan dej.
Jag var som skum på vågen utan dej.
En fågel utan rede, en unge utan bo.
Jag var ett barn i skogen utan far och mor.
Min natt var utan ände, min resa utan slut.
Min röst var utan styrka och min himmel utan ljus.

3. Nu finns det inget liv utan dej, utan dej.
Nu kan jag inte leva utan dej.
Och jag blir aldrig fri utan dej, utan dej.
Jag finner aldrig frihet utan dej.

3:3:5 Tillsammans i världen

Varför 285? *Det finns djup i Herrens godhet*

Prästen blir förvånad när psalmen hör till de valda. Menar sedan att den kanske inte är så väldigt vanlig och påpekar att det är många som väljer den vid begravning.

Varför inte 286? *Kom, helige Ande, från höjden*

Denna psalm säger sig prästen ha använt men kanhända har den förekommit utan att prästens namn angivits i dagboken och då har den inte kommit med i urvalsprocessen. Det kan också vara så att psalmen använts men inte antecknats i dagboken.

Varför inte 290? *Herre, din dag*

Här är det så att prästen inte känner till melodin och därför inte har valt denna psalm. Textmässigt tycker han den är bra.

Varför inte 786? *Jordens bön*

Textmässigt möter användandet inget hinder här heller menar prästen. Han är dock försiktig med att ta för många psalmer från tillägget eftersom de är nya för många människor.

Emellanåt väljer han någon psalm härifrån Melodin är svår.

Välkända melodier med nyskrivna texter är en pedagogisk genväg att lära ut en ny psalm. I nyare texter är det naturligt att det finns mer förståelse för den nutida människans villkor. I frikyrkliga psalmer med ett mer ålderdomligt språk är det inte lika lätt att förstå texten för de flesta människor. Förståelighet är ett viktigt begrepp här. Att psalmtexter är möjliga som prästen uttrycker det.

Vad får vi för bild av prästens teologiska grundsyn i de temata som behandlats ovan? En förståelig text i modern språkdräkt för att människor ska kunna ta till sig den är viktigt för prästen. En språkdräkt som betonar det som lyfter människor istället för att betona det som sänker. Bilden av grundsynen i nämnda temata är den av en tydlig teologisk antropologi inriktad på människan.

Prästen känner sig inte bekväm med de frikyrkliga psalmernas uttryck.

Utöver 4 i topplistan finns några psalmer som prästen kommenterar särskilt för deras starka uttryck.

40 *Kristus vandrar bland oss än*

71 *Som spridda sädeskornen*

96 *Öppna mig för din kärlek*

205 *Vila i din väntan*

208 *Det tänds ett ljus*

232 *Frälsare, du som äger läkedom*

399 *Vi bär så många med oss*

Prästen har en tanke att han i sitt val av psalmer styrs av den egna teologiska grundsynen på vad kristendom är, och vad som är viktigt i den. Det finns psalmer som känns naturliga och självklara att välja därför att de stämmer bra överens med den egna uppfattningen. Ur denna synpunkt finns det också psalmer som är helt omöjliga att välja. Redan vid prästvigningen hade prästen en egen linje som sedan vuxit sig starkare med åren. Nu känner han sig inte bunden till någon särskild teologisk riktning utan hans egen bedömning av evangeliet styr. En fortgående inre utveckling påverkar teologin och sättet att predika och valet av psalmer. Till viss del har prästen också påverkats av de teologiska sammanhang han varit i. Erfarenhet av livet och möten med människor påverkar den egna tolkningen av vad evangeliet säger. Han lyfter fram det som han tänker måste vara det väsentligaste i evangeliet. Prästen tolkar evangeliet utifrån sin erfarenhet. I de olika delarna i en prästs uppdrag som ledare för en församling är grunden lagd i pastoralteologin.

I tio i topplistan, där förrättningspsalmer är subtraherade från det totala antalet psalmer kommer två prästfavoriter på tredje respektive nionde plats.

Tio i topplistan efter den totala användningsfrekvensen har inte någon av prästens specifikt valda psalmer med.

När förrättningspsalmer är subtraherade och psalmer som använts i hög frekvens pga. högtider också är subtraherade, närmar sig de psalmer som prästen själv valt utifrån sin egen teologiska grundsyn. Denna bearbetning av psalmmaterialet gjorde jag innan intervjun och i intervjusituationen ställs prästen inför fyra i topplistan för första gången.

Hans spontana reaktion på att psalm 40 var med bekräftar att urvalsprocessen fungerat. Den tycker jag om, säger prästen. Han förstår att han valt den. Jag tolkar det så att denna psalm ger uttryck för prästens kristologiskt inriktade teologiska grundsyn. Kristus är den som genom sin förebild i kärlek visar människorna hur han är ständigt närvarande i alla livssituationer där han ger tröst, hopp, liv och något att förtrösta på. Som prästen uttrycker det ger psalm 96 fortsättningen på detta tema och visar vad människorna kan göra i samspelet med varandra om de drivs av Kristi kärlek. I två därpå följande psalmer (71 och 205) används bilder från skapelsen för att åskådliggöra vad människorna bör sikta emot. Att likt de spridda sädeskornen samlas och förenas, och likt kornet som slumrar i jorden vänta på våren i vila och med tro på livets återkomst. De tre återstående psalmerna i prästens lista över psalmer som han tycker har ett starkt uttryck är 208, 232 samt 399. Dessa psalmer har gemensamt att de speglar en allmänmänsklighet, det vardagliga betonas. Det liv människorna lever är också en del av Guds verk. Som hos *Gustav Wingren* där skapelseteologin ”har blivit evangeliet om det allmänmänskliga”.²⁴

Jag menar att psalmerna ovan, som särskilt kommenterats av prästen, karaktäriserar och speglar en teologisk grundsyn som främst är kristologiskt, skapelseteologiskt och antropologiskt präglad. Samtidigt är dessa psalmer bilder av Kristus och gemenskap, som prästen vill förmedla. I prästens förmedling av dessa bilder ligger också en pastoralteologisk omsorg om de människor han möter. Gemenskapen handlar om att människorna visar varandra kärlek, medlidande och omsorg om de minsta i Jesu efterföljd, och om Jesu budskap. Detta grundat i en Guds bild av en Gud som finns vid min sida, som vandrar med mig på livets väg och finns där för att trösta. Psalmerna uttrycker kärlek, tro, förtröstan, hopp och stillhet. I prästens val av just dessa psalmer följer en människosyn som speglar förhållandet mellan Gud och människa. Jag ser min medmänniska och i henne ser jag också Gud. Människan som Guds avbild.

I Edvin Larssons, *Jesu uppståndelse och kristologins framväxt*, ur *Tio teologer om kristologi*, Verbum 1995, finns en beskrivning av Jesus som ligger nära prästens bild av kristologi. ”Det avgörande var att han förkroppsligade sin undervisning, att han själv var en illustration till hur det dubbla kärleksbudet kunde införlivas med en människas personlighet och efterlevas av henne. Därigenom blev han en förebild att efterfölja. Inte i utvärtes mening. Men i ett totalengagemang där hans kärlek, hans *agape*, hans inre halt var riktpunkten för efterliknandet, med allt vad det samtidigt innebar av yttre manifestationer”.²⁵

24. Hallonsten, Gösta, 2000, s.4

25. Larsson, Edvin, 1995

Ytterligare står det:

”Också i dagens situation kan Jesus / .../ framställas som en levande norm / ... / På detta sätt kan kristologin / ... / - bli planterad mitt i kyrkans vardagsverklighet”.²⁶

Dessa två bilder av en Jesus som är sin förkunnelse och norm ligger nära prästens uppfattning om vad kristologi är.

Ett annat sätt att karaktärisera prästens teologi är att säga vad den inte är. Den är inte sträng eller dömande och betonar inte synd och fördömelse.

4.Psalmsång vid gudstjänst och mässa

Det finns en pedagogisk idé med psalmsång. Man samlar tankarna, koncentrerar sig och melodin hjälper till att lära in texten. Har man en gång lärt sig en psalm utantill brukar den sitta kvar i minnet. Om det beror på kombinationen av text och melodi är osäkert men att den sitter kvar i minnet stämmer. Vid många tillfällen vid andakter på äldreboenden med människor som blivit dementa och har slutat prata har det hänt att flera har börjat sjunga den psalm som varit aktuell ur ”minnet” bara de hört rätt melodi. Musik och melodi är ett annat språk som väcker minnen och förstärker orden. Psalmmelodin trycker på igenkänningsknappen och plötsligt flödar både text och melodi. Sång är något som sker i kroppen. Psalmernas funktion i gudstjänsten är att hjälpa människor att reflektera över ordet och sakramenten, som delas i sjungen form. Församlingens reflektion över ordet genom psalmsången skapar en relation som innefattar människa och Gud. Om psalmen får någon betydelse för sångaren avgörs av om det finns någon möjlighet till identifikation.

Psalmernas betydelse i gudstjänsten

Prästen menar att psalmerna tillför gudstjänsten två saker. Dels är det ett fördjupande av det innehållsmässiga budskapet, ordet, det förstärks genom lyriken i psalmerna i det textmässiga. Dels betyder det minst lika mycket att dessa texter är tonsatta. De har en melodi, vilket tillför ytterligare en dimension. Psalmerna berikar gudstjänsten i allra högsta grad.

Fördelen med dem, menar prästen, är också att de framförs gemensamt, till skillnad från många andra olika texter som används i gudstjänsten.

Genom att sjunga psalmer i gudstjänsten formulerar alla gemensamt och samtidigt sin tro.

Detta är väldigt viktigt. Man formulerar och förtydligar evangeliet tillsammans.

26. Larsson, Edvin, 1995

Psalterna och prästen

När prästen ska välja ut psalmer till en gudstjänst utgår han först ifrån vilken typ av gudstjänst och vilken söndag det är. Var i kyrkoåret? Vilka kan tänkas komma? Finns det psalmer som är inspirerade av en speciell söndags text är det troligt att den kommer med om den inte är för svår. Mässa eller inte? Det är inte enbart tillredelsepsalmen som ska fungera. Man kan ju även välja psalmer för att det är mässa. Kanske har prästen blivit uppmärksam på någon fin psalm som har ”ekat” i huvudet och som han vill ha med för att den är så fin. Då försöker han få med den. Fast då befinner vi oss i utkanten av urvalsprocessen. Men dock

Det förekommer gudstjänster utan psalmsång men de är då i mer meditativ form. Då har tystnaden en viktig funktion. Man möter varandra och tillsammans kan man möta Gud i tystnaden. Det förutsätter då, säger prästen, att det inte heller finns några texter, bara några enstaka ord som droppas ner och ger utrymme för meditation i tystnaden. Psalmverser för sig kan också användas som lästa och även enbart psalmens melodi kan framföras.

Det är svårt att tänka sig en vanlig gudstjänst utan psalmsång, menar prästen. Psalmsång a capella förekommer. Det finns en form av gudstjänst som heter läst mässa, men den förekommer inte så ofta. Det blir lätt ett rabblande utan musik. Musiken hjälper till att fördjupa och öppna upp i flera dimensioner, anser prästen. Ska man ha en gudstjänst utan sång ska det vara i brist på kantorer eller människor som gärna sjunger.

Psalterna ger inte prästen någon koppling till annan lyrik. Det som får honom att försöka anknyta till någon dikt är mer söndagens texter. Psalterna är redan lyrik. Prästen kompletterar ofta psalmvalet med ytterligare en psalm, dvs. en dikt utan melodi.

Hur mycket tänker man på texten och hur mycket sjunger man en melodi när man sjunger psalmer? Hur mycket går man intellektuellt igenom en text och hur mycket är det en känslomässig förankring? Prästen tror mer man stämmer in i en ton, en melodi. Den får lättare överhand över texten tror han. Därför att melodin når djupare. Den går in i hjärtat på ett annat sätt. Om man läser en psalmvers eller nynnar psalmens melodi så tror han de flesta människor når djupare i sitt inre med melodin än genom att läsa texten.

Psalmerna och hantverket inför gudstjänsten.

Det är väldigt många faktorer som medverkar till att en gudstjänst blir som man tänkt sig eller inte. Det är ett stort område att överblicka. Ett delområde är planeringsmomentet – hur tidigt man påbörjar det och hur grundligt man går tillväga. I planeringen ingår psalmval och predikoförberedelser. Då börjar man att tänka på vad man ska säga. Kontakter med medverkande i gudstjänsten hör också till planeringsarbetet. Att tänka igenom vad det är för söndag och hur den kan präglade gudstjänsten på olika sätt är en annan del. Vilken lokal man är i påverkar. Ibland firas gudstjänst i andra lokaler än kyrkan. Prästen fungerar bäst under press säger han. Det gör att om han tar ut psalmerna på tisdagen så slutar han inte tänka på dem bara för det. Tankarna fortsätter hela veckan, även tankarna på predikan. Kommer han på en ny infallsvinkel så kan det påverka bytet till en psalm som passar bättre.

Om han då har börjat i tid för att allt ska vara ok och sedan får någon ny idé så sitter han där på lördagskvällen i alla fall.

Det är en pågående process. Är det en svåråtkomlig text för söndagen är det kanske lättare att ta tag i dagens ämne. Vilka åhörare som är presumtiva gudstjänstdeltagare påverkar också psalmvalet. Förväntar han sig en mer van gudstjänstfirande församling kan han välja en mer ovanlig psalm som kanske passar bättre till texterna.

Genom årens lopp har prästen erfarenhet av olika modeller för samrådet med kyrkomusikern inför gudstjänsten. Det vanligaste han varit med om är att musikern sagt: det är din sak. Är det någon psalm som är konstig eller känns ovan kan man få råd om det av musikern.

Kyrkomusikern instämmer genom att säga att det är ok.

Prästens teologiska grundsyn påverkar inte i så hög grad när särskilda verser väljs ut ur psalmer. Istället kan det vara så att vissa verser i en psalm passar till en särskild söndag och en annan av verserna inte alls gör det. Då väljer han de verser ur psalmen som passar. I ”Var jag går” (251) brukar första andra och fjärde verserna användas. I vers tre finns många svåra och märkliga uttryck som hör hemma i herrnhutarnas sårmystik. Det skulle vara väldigt svårt för en modern människa att förstå vad det innebär.

En urvalsprincip prästen har är att undvika att välja psalmer där kaanans tungomål dominerar. Han tror det finns en mur mellan det språket och vanliga människor. Det är lättare att falla in i de fördomar man har om kyrka och religion när man möts av detta språkbruk. Man kan i allmänhet inta relatera till dessa psalmer. Därför har prästen ofta valt psalmer som är mer moderna och begripliga i språket i ett vanligt liv.

4:1 Psalmval vid dop

Vilka åhörare som är presumtiva gudstjänstdeltagare påverkar psalmvalet. Vet prästen att det är dop med många gäster och få ”vanliga” åhörare så får han tänka på att välja psalmer som är mer kända. Ska det finnas någon chans till psalmsång så måste folk känna igen melodierna. Förväntar han sig en mer van gudstjänstfirande församling kan han välja en mer ovanlig psalm som passar bättre till texterna.

I ett enskilt dop är det enbart doppsalmer. Då frågar prästen om det finns några önskemål om psalmer. En stor majoritet väljer ”Tryggare ...” (248) . Det är ofta den man känner till och då väljer man den. Många dopföljen säger: sedan vet vi ingen mer och då får prästen chans att visa på vad som finns av doppsalmer i psalmboken. Rubrikmässigt är ju ”Tryggare ...” ingen doppsalm. På detta vis kan man få en psalm man känner igen och en ny att växa i eller reagera på. Kanske öppnar det upp nya vyer och framförallt får man möjlighet att få in en dopillustration via en för dopföljet ny psalm. I en vanlig gudstjänst med infogat dop är det söndagens psalmer som gäller och då väljer man till en eller två doppsalmer. Prästen och dopföljet väljer psalmer i samråd.

Att människor gärna väljer en viss psalm vid en förrättning kan vara för att den fungerar som en symbolpsalm som kan stå för att man vill föra traditionen vidare.

4:2 Psalmval vid vigsel

Ska det finnas någon chans till psalmsång så måste folk känna igen melodierna. Förväntar jag mig en mer van gudstjänstfirande församling kan jag välja en mer ovanlig psalm som passar bättre till texterna.

Vigslar är i princip alltid fristående. Vigselpsalmerna präglar hela förrättningen. Om det inte finns önskemål brukar prästen berätta att man kan gå efter olika kriterier när man ska välja psalmer till en vigsel. Det finns särskilda psalmer för ändamålet men man kan också välja efter årstiden, vad man själv tycker om eller efter den tid man befinner sig i kyrkoåret.

Psalmer till vigsel väljs gemensamt av präst och blivande brudpar.

4:3 Psalmval vid begravning

När ”Var jag går” (251) sjungs brukar tredje versen ofta uteslutas. Det finns många svåra och märkliga uttryck som hör hemma i herrnhutarnas sårmyetik i vers tre, som jag tidigare nämnt på s. 40. Denna typ av text skulle troligen vara väldigt svår för en modern människa att förstå innebörden av. Speciellt för begravningsgäster som kanske är tillfälliga gudstjänstbesökare oftast. Vid en begravning är det därför särskilt angeläget att försöka medverka till ökad förståelse av innebörden i psalmtexterna. Av denna anledning tror prästen att de flesta väljer bort den versen. Av samma anledning har prästen urvalsprincipen att undvika psalmer där kaanans tungomål dominerar. Mellan det språkbruket och vanliga människor finns det en mur tror han. Om man möts av detta språkbruk kan det vara lättare att de fördomar man har om kyrka och religion besannas. För det mesta är det svårt för gemene man att relatera till psalmtexter av denna typ. Detta är orsaken till varför prästen ofta valt psalmer med ett språkbruk som är mer modernt och begripligt i en vanlig människas liv.

Som nämnts ovan väljs psalmer till förrättningar i samråd mellan präst och församlingsbor. Stor vikt läggs dock vid att tillmötesgå församlingsbornas önskemål i dessa sammanhang. I andra gudstjänstsammanhang har man oftast samråd om psalmer enbart om det finns en gudstjänstgrupp. I förrättnings-sammanhang är berörda församlingsbor för det mesta mycket engagerade i psalmvalet vilket inte alltid är fallet vid andra gudstjänster.

I gudstjänster och förrättningar har prästen stor omsorg om församlingsborna vilket visar på en genomtänkt pastoralteologisk inriktning

I sammanställningen över förrättningspsalmer visade det sig att det fanns psalmer som var gemensamma för både dop, vigsel och begravning. Det fanns även psalmer gemensamma för dop och begravning samt psalmer gemensamma för vigsel och begravning.

Av de gemensamma psalmerna för DVB kan man se att alla är sådana som är knuten till årstid eller kyrkoårshögtid.

De gemensamma psalmerna vid DB speglar möjligen liknande tankar människor har vid livets början och livets slut.

Psalmer som är gemensamma för VB kan kanske ha samband med att tidens gång beskrivs (297) och förtröstan(176).

D = dop V= vigsel B=begravning

DB	VB	DVB
248 Tryggare kan ingen vara	297 Härlig är jorden	103 Bereden väg för Herran
210 Jag lyfter ögat mot himmelen	176 Din klara sol	199 Den blomstertid
289 Guds kärlek är som stranden		200 I denna ljuva sommartid
		201 En vänlig grönskas rika dräkt

De flesta församlingsbor har en liten psalmrepertoar. När de väljer psalmer så väljer de ur denna repertoar. Eftersom urvalet är litet förekommer dessa psalmer ofta. Dessa psalmer kan stå som symbol för något. Kanske man associerar till tidigare händelser då dessa psalmer använts. Samtidigt kan de stå för en önskan att föra en tradition vidare till tex. nya släktled. Dessa psalmer är välkända för dem som valt dem. Man har hört och sjungit dem tidigare.

En dikt av *Nils Bolander* har gett namn åt denna uppsats. Vid ett gudstjänstillfälle under våren 2010 tillfogade prästen denna dikt till predikan. *Då blevo alla psalmer bleka*. Dikten finns att läsa på sidan två i denna uppsats. Andemeningen är den att hur vackra psalmer vi än sjunger är det inget värt om det inte får någon konsekvens i våra liv. ”*Vi måste ut och villigt bära i vardagsgärning vittnesbörd*”.

5.Slutsdiskussion

Från början till slut av min tjänstgöring som kantor i Norra Vings församling(pastorat) har jag fört orgeldagböcker, främst för att få en struktur i arbetet. Så småningom insåg jag vilken källa av information böckerna utgjorde och tankar på att göra någon form av sammanställning av materialet tänktes. Vissa söndagar tjänstgjorde jag ihop med två olika präster vid två olika tidpunkter. Som jag tidigare nämnt i kapitel 3:3, om urvalsprocessen i psalmvalet, hände det ofta då att psalmvalet vid gudstjänsterna var helt olika fast förutsättningarna var samma. Då började jag fundera över hur det kunde komma sig att på en söndag med ett tema, kunde två präster välja helt olika psalmer till samma typ av gudstjänst?

Vad kan ligga bakom att det blir på det viset? Denna fråga blev startpunkten för många tankar om hur olika teologiska grundsyner kan synas i psalmvalet. Genom tanken föddes en nyfikenhet att någon gång få undersöka detta. När tillfället kom valde jag att undersöka om psalmernas teologi påverkar prästen eller om prästens egen teologiska grundsyn påverkar psalmvalet. Vad som låg närmast var att undersöka psalmvalet hos den präst jag arbetat tillsammans med mest. I orgeldagböckerna har jag samlat ett psalmmaterial som sträcker sig över arton år.

Nu övergår jag till att diskutera mina resultat utifrån min teoretiska bakgrund och metod. Syftet med studien har varit att undersöka psalmernas betydelse för teologin i relationen mellan en präst och hans psalmval i gudstjänsten under sexton år. Jag har utgått från frågeställningen hur psalmvalet påverkar prästens teologi och hur prästens egen teologiska grundsyn påverkar valet av psalmer. Den metod jag valde känns relevant för att få fram ett resultat inom mitt forskningsområde. Först har materialet i orgeldagböckerna bearbetats på olika sätt i en empirisk undersökning. En tvådelad djupintervju av prästen med frågor grundade i det empiriska materialet är den andra metoden. Jag har byggt upp en struktur där jag redogör för prästens bakgrund varpå jag klargör avgränsningen för frågeställningen. Efter det kommer ett bakgrundskapitel om sång- och musikutvecklingen inom kyrkan från antiken till 2000-talet. Detta kapitel utgör en grund för förståelsen av de följande kapitlen tre – *psalmerna och prästens teologi* och fyra – *psalmval vid gudstjänst och mässa*. I detta kapitel för jag en slutdiskussion. Resultaten jag kommit fram till är både förväntade och överraskande. Innan undersökningen började trodde jag att prästens teologi påverkade hans val av psalmer. Efter undersökningen kan jag konstatera att det stämmer. De psalmer som innehållsmässigt stämmer överens med prästens grundsyn blir de psalmer han väljer. ”Jag har ju en grundsyn på vad kristendom är och vad som är viktigt i den och det styr ju mina val”.²⁷ Så här svarar prästen på frågan: hur påverkar din egen teologiska grundsyn valet av psalmer? ”Jo det gör det ju verkligen och det ser man ju då på de listor du har gjort upp här. Det är ju vissa psalmer som går igen oftare. Och det är ju, tror jag, nog sådana psalmer som stämmer överens med min teologi.”²⁸

De överraskande resultaten var att prästens påverkan på psalmvalet är mindre än vad jag trodde innan. Mitt syfte är uppnått. Jag tror starkt att man kan påverka genom musik och text och att det kan ha en stor gemenskapskraft. Sången i kyrkan inspirerades ursprungligen av synagogans musik och i bibeln är sång och musik en självklar del av det liv vi lever kan vi se i kapitel 2. Sång och musik är ett bra retoriskt verktyg. Under århundradenas gång förändras uppfattningen om musiken i gudstjänsten då idévärlden förändras. Luther menar att musiken

27. citat från intervju, se/lyssna bilaga 1, skiva 1, 6.40

28. citat från intervju, se/lyssna bilaga 1, skiva 1, 7.00

har ett starkt släktskap med evangeliet eftersom det också är en del av Guds skapade verk.

Man får nya vägar att nå människorna med evangeliet via musiken.

Musik och teologi var från början två vetenskaper av lika stort värde kan vi se i kapitel 2. Där ser man också att både musiker och teologer var hemmastadda i bägge disciplinerna eftersom det hörde till bildningen. Detta tycker jag låter helt modernt och skulle önska att det var så även i våra dagar.

I processen från nyutexaminerad till erfaren präst verkar det som erfarenheterna man får, gör att man vågar lyssna mer inåt och på så sätt får kontakt med sin egen grundsyn istället för att oroligt se sig omkring och välja psalmer som man tror att andra tycker passar. Så på grundval av vad jag kommit fram till när det gäller en prästs psalmval antar jag att resultatet av frågeställningen kan vara aktuell även för andra präster. Naturligtvis är det så att olika tankar hos olika präster kan göra att psalmvalet blir olika, men sammanfattningsvis kan jag konstatera att två präster som väljer helt olika psalmer till samma typ av gudstjänster med samma tema, troligen har olika teologisk grundsyn vilket avspeglar sig i deras psalmval

6.Slutsats

Bearbetningen av frågeställningen har gett både förväntade svar och oväntade resultat. Det svar som förväntats är att prästens egen teologiska grundsyn påverkar valet av psalmer.

Psalternas teologi påverkar däremot inte prästens val av psalmer. Prästens egen teologiska grundsyn för valet av psalmer har en starkare ställning än förväntat. Samtidigt som antalet psalmer som prästen väljer enbart utifrån sin egen grundsyn är färre än förväntat. Detta beror på olika hänsyn prästen tar i psalmvalet. Hänsyn till tex. typ av gudstjänst och vilka som förväntas komma till gudstjänsten.

7.Sammanfattning

I mitt syfte att undersöka psalmernas betydelse för teologin i relationen mellan en präst och hans psalmval under sexton år har det visat sig att teologin är av stor betydelse. Teologin har stor betydelse för psalmerna.

Psalmerna representerar olika typer av teologisk grundsyn i sina texter. I frågeställningen undrade jag hur psalmvalet påverkar prästens teologi och hur prästens egen teologiska grundsyn påverkar valet av psalmer. Psalmvalet påverkar inte prästens teologi, däremot påverkar hans egen teologiska grundsyn psalmvalet. Prästen väljer de psalmer som innehållsmässigt har samma teologiska grundsyn som han uttrycker att han själv har.

”Jag har ju en grundsyn på vad kristendom är och vad som är viktigt i den och det styr ju mina val”. Så här svarar prästen på frågan: hur påverkar din egen teologiska grundsyn valet av psalmer? ”Jo det gör det ju verkligen och det ser man ju då på de listor du har gjort upp här. Det är ju vissa psalmer som går igen oftare. Och det är ju, tror jag, nog sådana psalmer som stämmer överens med min teologi”.

Att under så många år ha arbetat tillsammans ger många rika tillfällen, att i vardagens pulserande hjärta, vid personalsamlingar, i gudstjänstförberedelser och gudstjänster, i förtroliga samtal och på glada och uppsluppna fester, dela en gemenskap som varit betydelsefull för utvecklingen av var och ens och vår gemensamma teologiska grundsyn. Även om inte alla som ingått och varit delaktiga i vårt lilla arbetslag benämner det så.

Psalmtabell 1

1	31	62	90	117	144	171	201	234	261	300	339	378	409	465
6		4	12	5	6-1		24-15	2	2—2	5-4	3	3-1	12	4
2	34	63	91	118	145	172	202	235	264	302	340	380	411	466
	6-1		13			24-4		2-2	3		2	1-1	16-16	2
3	35	65	92	119	146	173	203	236	266	303	342	381	415	468
2	7	3	4	23	21	28-2	6-1	10	9	9-8	7	3-3	3	
4	36	66	93	120	147	175	204	237	269	304	343	383	416	470
8	2			9	15-1	2	3	2-1	3	23-19		7-2	3	2
5	37	68	95	121	149	176	205	238	271	307	344	384	420	472
9	11	4	6	7	13	3-2	7	6-1	5-5	2	8	3-3	3	7
6	38	69	96	122	150	177	206	240	272	308	347	386	421	473
19-1	11	6	20	21	2	2	5	2	5	2-1	4	8-1	16	
7	39	70	97	123	153	179	208	241	273	309	348	387	422	474
16	10-1	2	2	2	16	3-1	4		2	1-1	4			4
8	40	71	98	125	154	180	209	242	274	310	349	390	423	476
9-1	20	29	5	5	6	2	2	3		9-8	3	4	3	3
9	42	72	99	126	155	181	210	243	277	313	350	392	426	477
	19-6	2	3	2	19	2-1	20-5	3	9-9		3	2		2
10	43	73	100	127	156	183	212	244	278	314	351	393	427	478
	5-1	8	3	11	5	7	3-3	1-1	9	8		9	8	6-1
11	45	74	102	128	157	185	213	245	279	315	352	394	428	479
7-7	19	4	13	3	6		4	1-1	2	4	5	4	5	7
13	48	75	103	129	158	186	214	246	281	317	353	395	438	480
1-1		14	53-7	3	3		8	8	8		3	2	4	9
15	49	76	104	130	159	188	215	247	282	319	356	396	439	481
3	2	2	16	20		8	5	2		1-1	2	2		9
16	50	77	105	131	160	189	216	248	284	320	357	397	440	485
	3	2	36	23			2	109-100	2	2-2	3	11	2	
18	51	78	106	132	161	190	217	249	285	321	358	398	442	486
4	2	2	27	10	12	30-28	9-1	91-83	18-12		3		6	3
19	52	79	108	133	162	191	218	251	287	322	359	399	443	488
10	3	6	20	10	17	2	3	11-10	2	6-5		9	5	2
20	53	81	109	134	163	193	219	252	288	324	363	401	444	490
9	6	2	10	26-2	2	18-17	9	4-1	20-1	11-4		2		7
21	54	82	110	135	164	194	222	253	289	328	367	402	445	
43-7	8-1	4-4	2	16	7			13	25-3	4		5		
22	56	83	111	137	165	195	223	254	291	329	368	403	446	
5	5		12	9	4-1	4	1-1	1-1	10	2	10-1	7	2	
23	57	84	112	138	166	196	229	256	292	331	369	404	448	
2	4	18-18	6	2				16-5	4	7	3	9	3	
24	58	86	113	139	167	197	230	257	293	333	370	405	451	
8	10	2	14	2	7	13-5	2-2	11	9	9	3		2	
25	59	87	114	140	168	198	231	258	294	336	371	406	454	
6	5	2	12	9	8-1	18-4	10	7-1	3		11	6	2	
26	60	88	115	142	169	199	232	259	297	337	375	407	458	
5		2		2	35-2	22-10	3		85-64	16	2	4		
28	61	89	116	143	170	200	233	260	298	338	377	408	460	
6	8	12	15			30-17	5-1	3	2	7	2	2	5	

Psalmtabell 2

505 2	563 14-1	605 12-1		617		644 1-1	653 4	685 2	695 51		711 2-1	778		801
508	565 2	606 11-4		619 1-1		645 4	654	686 6-1	696 38		712 5	781		811
509	566	607 2		635		646 9	656	688 2	697 96		717	783 8		819
511	567 2	608					657	689 5	698 53		720	788		836
512 2	568 13	611					663		699 52		721 4	791 6-4		837
513 2	570	612 2					664 3		700 11		723 6-5	792		843 2
515	572 2	613 8					666 15				727 3-1	794 3		848 2
517 6	575 3	616 2					674 4				728	796		850
522 6	578 7										732 2-1	798 2		854 2-1
524	579 4										736 5			856
525 8	580										737			865 2
531	581 3										738 3			872 1-1
532 4	582 10										743			875 3-2
540	583 5										745 3-1			962
541	585 8										747			
543 4	586 11-1										752			
548 10	588 5										756			
550 2	590 16										759 2			
553	591 2										766			
554	595 7										767 4			
555	597 2										769 3-1			
558 10	600 3										771			
560	601										773 3			
562	602 3										776 3			

Frekvenstabell

Frekvensen av användande av särskilda psalmer vid dop-, vigsel- och begravningsgudstjänster.

Liten siffra anger antalet gånger psalmen använts.

Ingen siffra = 1 gång. 28.7.94 – 31.8.10

Dop			Vigsel		Begr				
6	288	605	82		11	173	217	285	309
			4		7	2		12	
8	289	606	84		13	176	223	249	310
		4	16					83	8
21	368	686	103		21	179	230	251	319
6			3				2	10	
43	378	711	134		34	181	233	252	320
			2						2
103	380	723	176		39	190	235	254	322
3		5				28	2		5
168	381	769	197		42	197	237	256	324
	3		2		6	3		5	4
193	383	791	199		54	198	238	258	619
17	2	4	4			4			
199	384	872	200		103	199	244	289	644
	3		6			5		2	
200	386		201		144	200	245	297	854
2			9			9		63	
201	478		297		147	201	248	300	875
						5	21	4	2
210	563		411		165	203	261	303	
2			13				2	8	
248	586		732		169	210	271	304	
79					2	3	5	19	
					172	212	277	308	
					4	3	9		

Litteraturförteckning

Christiansen, Helle, *Teologi och musik*, serie; Tro & tanke, 2001:1, serie; svenskt gudstjänstliv, 1976, svenska kyrkans forskningsråd, 2001

Den svenska psalmboken med tillägg, Verbum, 1986, 2002

Göransson, Harald, *Tjugotvå psalmer & andliga visor genom fem sekler*, utg. och kommenterade, Kungl. Musikaliska akademins skriftserie nr 100, Atlantis, 2004

Hallonsten, Gösta, *Tolken har tystnat*, Signum, katolsk tidskrift, 2000:9,

Håkansson, Ragnar –red, *Åtta röster om musik och teologi*, Verbum, 2006

Kvale, Steinar, Brinkmann, Svend, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur, 2009

Larsson, Edvin, *Jesu uppståndelse och kristologins framväxt ur Tio teologer om kristologi*, Verbum, 1995

Psalmer i 2000-talet, Verbum, 2006

Tobin, Henrik, *Den underbara harmonin – aspekter på musikens teologi*, Verbum, 1996

Åsberg, Anita, *Fyra orgeldagböcker*, anteckningar förda 1993-2010

Bilagor

Två Cd-skivor med djupintervju –förvaras hos författaren

Psalmtabell 1

Psalmtabell 2

Frekvenstabell

